

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zemědělská fakulta

Studijní program: N4101 Zemědělské inženýrství

Studijní obor: Agroekologie

Katedra: Katedra rostlinné výroby a agroekologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**VYUŽÍVÁNÍ
AGROENVIRONMENTÁLNÍCH
PROGRAMŮ V ZEMĚDĚLSKÉM
HOSPODAŘENÍ V JIŽNÍCH ČECHÁCH**

Vedoucí diplomové práce:
Ing. Jan Moudrý Ph.D.

Konzultant diplomové práce:
prof. Ing. Jan Moudrý, CSc.

Autor:
Bc. Jana Šárová

České Budějovice, 2010

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou JU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Dne

Bc. Jana Šárová

Poděkování:

Děkuji Ing. Janu Moudrému, Ph.D. a prof. Ing. Jan Moudrému, CSc. za odborné vedení a všestrannou pomoc při zpracování diplomové práce a Státnímu zemědělskému intervenčnímu fondu v Českých Budějovicích za poskytnuté podklady pro zpracování.

Anotace

Cílem této práce je poskytnout přehled pro orientaci v možnostech získání dotací v oblasti zemědělství České republiky v období do roku 2013 a zjistit míru využívání těchto možností v podnicích jižních Čech, a to:

- typy využitelných a využívaných dotačních programů,
- podíl využívání agroenvironmentálních programů,
- vliv využívání dotačních titulů na systém hospodaření,
- vliv využívání dotačních titulů na typ zemědělské produkce,
- vliv nadmořské výšky na podílu zatrávnění podniků,
- možné rezervy v rozsahu využívání těchto opatření.

Podkladové informace, byly poskytnuty Státním zemědělským intervenčním fondem v Českých Budějovicích a shromážděny z evidencí Ministerstva zemědělství České republiky.

Klíčová slova:

- zemědělství,
- environmentální,
- dotace.

Anotation

The aim of this paper is to provide an overview for orientation in how to obtain subsidies for agriculture in the Czech Republic to 2013 to find peace and the use of these opportunities in companies in South Bohemia, namely:

- usable and used types of grant programs,
- share the use of agri-environment schemes,
- influence the use of subsidy programs for system management,
- influence the use of grant titles to the type of agricultural production,
- altitude effect on the proportion of firms grassing,
- possible reserves in the amount of use of these measures.

Key words:

- agriculture,
- environmental,
- grant.

1. Obsah

2. Úvod.....	8
3. Literární rešerše	9
3. 1. Vliv zemědělství na krajinu	9
3. 2. Systémy zemědělského hospodaření	11
3. 2. 1. Konvenční zemědělství	11
3. 2. 2. Integrované zemědělství	12
3. 2. 3. Ekologické zemědělství.....	12
3. 3. Trvale udržitelný rozvoj.....	15
3. 3. 1. Programy trvale udržitelného rozvoje	15
3. 3. 2. Trvale udržitelné zemědělství	16
3. 4. Agroenvironmentální programy	17
3. 4. 1. Programy na travních porostech	18
3. 4. 1. 1. Louky.....	21
3. 4. 1. 2. Trvale podmáčené louky a rašelinné louky	21
3. 4. 1. 3. Mezofilní a vlhkomilné louky.....	23
3. 4. 1. 4. Horské a suchomilné louky.....	23
3. 4. 1. 5. Ptačí lokality na travních porostech	24
3. 4. 1. 6. Pastviny.....	25
3. 4. 1. 7. Suché stepní trávníky a vřesoviště	26
3. 4. 2. Programy na orné půdě.....	27
3. 4. 3. SAPS	28
3. 4. 4. Top-Up	29
3. 4. 5. LFA	30
3. 5. Společná zemědělská politika	33
3. 5. 1. EAFRD	34
4. Cíl práce	36
5. Materiál a metodika	37
6. Výsledky a diskuze	38
7. Závěr	63
8. Použitá literatura.....	64
Přílohy:.....	68

2. Úvod

České zemědělství za posledních 50 let zaznamenalo velké změny, změnilo se i utváření krajiny. Kolektivizace v 50. letech 20. století s sebou přinesla rozorávání mezí, scelování pozemků, odstraňování větrolamů, konec tradic rodinných farem a vazby zemědělce na půdu. Z krajiny tak vymizela velká část rozptýlené zeleně, která plní důležitou funkci pro zachování ekologické stability krajiny. Kromě travnatých mezí se snížilo množství remízků, vymizela většina stromů ve volné krajině a ubylo nivních luk. Vlivem toho došlo k narušení vodního režimu krajiny, půdní erozi, výraznému snižování biodiverzity i agrobiodiverzity, rozšiřování chorob rostlin a škůdců důsledkem absence přirozených predátorů.

Po roce 1989, kdy došlo k navrácení farem původním vlastníkům, sice došlo ke snížení spotřeby hnojiv a pesticidů, což mělo významný přínos pro životní prostředí, ale ráz venkovské krajiny se výrazně nezměnil, velká část problémů tedy zůstává. S ohledem na příliš vysoké procento orné půdy a vzhledem k ochraně kvality půdy a vody je potřeba podstatně rozšířit plochu trvalých travních porostů.

V současnosti je role zemědělce brána i jako tvůrce a správce venkovské a zemědělské krajiny, bez jehož péče by nebylo možné zachování harmonického životního prostředí. Vstupem České republiky do Evropské unie se zemědělcům otevírá možnost využívání finančních prostředků zaměřených na rozvoj venkova. Jedním z těchto programů jsou i agroenvironmentální opatření. Opatření vedou ke zvyšování půdní úrodnosti, ochraně před vodní a větrnou erozí a udržení vodního režimu v krajině. Jako služba celé společnosti je pak i ochrana živočichů a rostlin a péče o krajinu jako o kulturní dědictví, což je základní předpoklad udržitelného zemědělství.

3. Literární řešerše

3. 1. Vliv zemědělství na krajinu

Zemědělská půda tvoří tak velkou část plochy ČR, že význam zemědělství pro životní prostředí je nesporný. Část ploch zemědělské půdy představuje z hlediska přírody národní bohatství vysoké hodnoty. **(Pražan, 1999)**

Vztahy mezi zemědělstvím a životním prostředím existovaly již řadu let. Zemědělství se stalo vysoce mechanizovaným intenzivním odvětvím, se značnou regionální i podnikovou specializací a rostoucí regionální koncentrací. Podle **Šarapatky a Zidka (2005)** měly změny hospodaření a využívání krajiny vliv mimo jiné na půdu, vodní zdroje i na diverzitu. Využívání mechanizace a nových technologií, přechod na využití energie fosilních paliv, zvyšování úrodnosti půdy a růst výnosů zemědělských plodin nadměrnou spotřebou průmyslových hnojiv a chemických prostředků ochrany rostlin a intenzivním využíváním zemědělské půdy vedly k narušení tradiční rovnováhy a vzájemné závislosti, která existovala po staletí. **(Šivrová, 1991)**

Část pesticidů a umělých hnojiv se dostává do půdy a povrchové či podzemní vody. Kontaminace půdy, vody a potravního řetězce toxickými herbicidy a insekticidy byla v minulosti jednou z hlavních příčin vymírání ptáků, obojživelníků, hmyzu a řady druhů rostlin. Dusičnany a fosfáty z umělých hnojiv způsobují eutrofizaci řek, přehradních nádrží a rybníků. Projevuje se prudkým nárůstem řas a sinic, úbytkem kyslíku ve vodě a vznikem toxinů jedovatých pro ryby i člověka, způsobuje alergie a omezuje rekreační využití. Poškozuje také přírodní biotopy. Z deseti českých přírodních rezervací, které byly klasifikovány jako mokřady mezinárodního významu, a proto je chrání tzv. Ramsarská úmluva, ohrožuje eutrofizace čtyři. Oxid dusný (N_2O) z umělých hnojiv přispívá k narušení životadárné ozónové vrstvy a ke globálním změnám podnebí. **(Anonym, 2004)**

Podle **Komberce, Homoly a Knobové (1993)** nelze vedle hospodaření na zemědělské půdě, které představuje nebezpečí plošného znečišťování krajiny, zapomínat ani na potencionální zdroje bodového znečišťování, jako jsou stáje, jímky na kejdu a močůvku, hnojiště a kompostovně, sklady hnojiv, pesticidů atd.

Zemědělství a krajina českých zemí se za uplynulých 50 let velmi změnily. Mezníkem byla kolektivizace v 50. letech 20. století spojená s rozoráváním mezí a scelováním pozemků. Za své přitom v krajině vzala velká část rozptýlené zeleně, která plní důležitou funkci pro zachování ekologické rovnováhy krajiny. Vedle travnatých mezí pokleslo množství remízků, zmizela většina stromů, ubylo nivních luk. Další vlna scelování proběhla v 70. letech, kdy byl těžkou technikou často upravován reliéf krajiny.

Je známo, že v předcházejícím období v našich podmínkách byla příroda a krajina dlouhodobě ovlivňována intenzivní zemědělskou výrobou, velkými půdními bloky. Na pozemcích mizely remízky, meze i mokřady, jako přirozená stanoviště, která se podílejí na zvýšení biodiverzity a kterým náleží významná ekostabilizační funkce v krajině. **(Penk, 2001)**

Význam zemědělství, zejména pak půdního fondu, pro životní prostředí v ČR je nesporný, protože velkou část plochy tvoří zemědělská půda. Část ploch zemědělské půdy představuje z hlediska přírody národní bohatství vysoké hodnoty.

Stále se zde zachovalo značné množství cenných míst výskytu rozmanitých druhů rostlin a živočichů. Velká část těchto stanovišť vznikla i vlivem určitého způsobu hospodaření na půdě. V krajině můžeme dosud nalézt s přispěním zemědělců významné krajinné prvky (např. mokřady, květnaté louky, hnízdiště ohroženého ptactva), jejichž výskyt je v zemích EU relativně vzácný. Systémy hospodaření, které podporují obnovu a údržbu cenných stanovišť, ekonomicky méně životaschopné bývají převážně extenzivní. **(Váchal, Moudrý, 2002)**

Podle **Pražana (1999)** je důvodem pro tvorbu cílených programů na podporu trvale udržitelného zemědělství především skutečnost, že tržní mechanismy při využívání složek životního prostředí selhávají, což vede ke značným škodám (nadměrnému využívání, plýtvání atd.).

Úkolem zemědělské politiky je maximalizovat pozitivní vliv zemědělství na životní prostředí a minimalizovat jeho negativní dopady. **(Váchal, Moudrý, 2002)**

3. 2. Systémy zemědělského hospodaření

Účelem hospodaření zemědělců je cílevědomá činnost v krajině sloužící k uspokojování individuálních i společenských potřeb. Primárním cílem hospodaření zemědělce v krajině je produkce potravin a dalších materiálů využitelných pro technické a energetické účely (vlákna pro oblečení, stavební materiály, otop aj.). Systémy zemědělského hospodaření jsou převážně dosud chápány jako produkční systémy. Kromě produkční funkce plní zemědělství i řadu funkcí mimoprodukčních (péče o veřejné statky – půda, voda, vzduch; kulturní, sociální a rekreační funkce). Podle objemu energetických a materiálových vstupů a úrovně řízení jejich toků rozlišujeme v současné době zemědělství do tří základních systémů – konvenční, integrované a ekologické zemědělství. **(Váchal, Moudrý, 2002)**

Konvenční zemědělství produkuje levněji, protože četné ekologické náklady jsou přesouvány na společnost. Tyto negativní externí náklady zemědělství představují poškození zdrojů vody, vzduchu, půdy, biologické rozmanitosti, krajiny a lidského zdraví (pesticidy, dusičnany, mikroorganismy a původci nemocí). Ekologické zemědělství internalizuje řadu z těchto nákladů, např. neužíváním pesticidů a minerálních dusíkatých hnojiv, zvyšováním půdní úrodnosti a recyklováním statkových hnojiv s malými ztrátami. Internalizace negativních externích nákladů pro společnost je důležitý faktor, který ekologickou produkci prodražuje. Tato okolnost je v EU uznána a kompenzována speciálními dotacemi. **(Šarapatka, 2008)**

3. 2. 1. Konvenční zemědělství

Konvenční zemědělství je obecně rozšířený název pro systém hospodaření převládající v průmyslově vyspělých zemích. Je charakteristický vyšší intenzitou hospodaření i použitím vyšších energetických a materiálových vstupů, zejména agrochemikálií bez ohledu na dopady pro životní prostředí, za účelem maximalizace produkce resp. momentálního ekonomického efektu (zisku). **(Moudrý, 2007)**

3. 2. 2. Integrované zemědělství

Integrované zemědělství je přechodný systém mezi konvenčním a ekologickým zemědělstvím. Agrochemické vstupy používá v poněkud nižším měřítku oproti konvenčnímu zemědělství na základě diagnostických metod výživného stavu rostlin a okamžité zásoby živin v půdě. Aplikaci pesticidů omezuje na případy překročení prahu škodlivosti jednotlivých škodlivých činitelů. Preferuje preventivní opatření (střídání plodin, výběr odrůd), biologické metody regulace. Snahou o vyváženost všech pěstitelských faktorů omezuje využívání agrochemikálií. **(Váchal, Moudrý 2002)**

Cílem integrované produkce je využití přirozených zdrojů a regulačních mechanismů, za současného snížení potřeby uměle dodávané energie a látek, jejichž využívání je nákladné a zatěžuje životní prostředí. Aby mohla být minimalizována potřeba závlahy, aplikace hnojiv nebo pesticidů, popřípadě, aby měly tyto zásahy maximální účinnost a nemusely být častěji opakovány, musí mít zemědělec dobrý přehled o aktuálním obsahu živin na jednotlivých pozemcích, průběhu počasí a momentálním výskytu škodlivých organismů. K chemické ochraně je v určitých případech možno přistoupit až při prokázání kritické hranice výskytu konkrétního škodlivého organismu. K takovému zásahu je pak možno využít např. selektivní, k přírodě šetrnější přípravky. **(Scharf a kol., 2007)**

3. 2. 3. Ekologické zemědělství

Ekologické zemědělství je šetrný způsob zemědělského hospodaření, který dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky stanovením omezení či zákazů používání látek a postupů, které zatěžují a znečišťují životní prostředí nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce a dbá na pohodu chovaných hospodářských zvířat. **(Šarapatka, 2006)**

Ekologické zemědělství vychází ze zásad setrvalého rozvoje a holistického světového názoru. Je produkčním systémem, který současně usiluje o uchování a zlepšení přírodních zdrojů a kvalitu životního prostředí. Ze systémového pojetí

vyplývá snaha o vyváženost ekonomických, ekologických i sociálních aspektů a vazeb na globální i lokální úrovni. **(Váchal, Moudrý 2002)**

Tabulka č. 1: Srovnání různých systémů hospodaření (konvenční, integrované, ekologické) (Häni, 1998)

Hlavní znaky, principy	Systémy hospodaření		
	konvenční	integrované	ekologické
koloběh látek	není uzavřen, vysoká potřeba dodávání externí energie	úsilí o uzavřený koloběh	na úrovni hospodářství co nejvíce uzavřen (základní princip cyklu)
využití půdy	optimalizace podle ekonomických kritérií	s ohledem na ekologická kritéria ekonomicky optimalizováno	ekonomicky optimalizováno jen v případě souladu s vysokým ekologickým stupněm
pomocné prostředky (včetně energie)	optimalizace podle ekonomických kritérií	omezeny, v pozornosti ekologická kritéria	silně omezeny
zátěž životního prostředí, opatření, technika	tolerována, pokud je činnost ekonomická a zákonná	omezena	silně omezena
chov zvířat	ekonomicky optimalizován (předpisy ochrany zvířat)	předpisy k druhově vhodnému chovu, ekologické a etické aspekty	druhově vhodný chov, ekologické a etické aspekty (v současné době více zkušeností než IZ)
lidský faktor (etika)	převládají ekonomické úvahy (nazírání)	ekologické a společenské úvahy jsou důležité, jsou sledovány závislosti a smysluplně využívány	jako u integrované produkce
intenzita hospodaření	obecně vysoká	prostředky o něco nižší, jsou ekologicky využitelné	malá až střední (např. při produkci zeleniny - vysoká příležitostně), snaha o dlouhodobě vyrovnané sklizně a existenční jistotu

3. 3. Trvale udržitelný rozvoj

Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů. **(17/1992 Sb.)**

Podstata TUR spočívá v hledání rovnováhy, vyváženosti ekonomického rozvoje se zachováním integrity a rozmanitosti životního prostředí a se zvyšováním kvality a udržení kvality života jednotlivce a společnosti. Z pohledu životního prostředí jde o požadavky na racionálně a environmentálně šetrné využívání přírodních zdrojů, ať už jde o množství a úrodnost půdy, kvalitu vod a ovzduší, schopnost prostředí asimilovat odpady nebo udržet biologickou rozmanitost. Udržitelná společnost respektuje limity využívání přírodních zdrojů, spravedlivé sdílení užítku z těchto zdrojů a hledá kvalitativně nov cesty rozvoje. **(Sabo a kol., 1999)**

3. 3. 1. Programy trvale udržitelného rozvoje

Z hlavních myšlenek a zásad trvale udržitelného rozvoje vycházejí v našich podmínkách konkrétní programy trvale udržitelného hospodaření ve venkovské krajině. Tyto programy předpokládají komplexní řešení tří okruhů vzájemně provázaných problémů: ekologických, ekonomických a sociálních, s cílem nalezení optimální hranice mezi přírodou a člověkem. Program je proto zaměřen na polyfunkční využívání krajiny, zahrnující:

- ochranu a revitalizaci krajiny a jejích složek (vody, půdy, ovzduší, bioty);
- trvale udržitelné ekonomické využívání (zásobování společnosti potravinami, vodou, technickými plodinami, produkce a využívání obnovitelných zdrojů energie);

- mimoprodukční využívání krajiny, kulturní a sociální rozvoj venkova (bydlení, rekreace, sport, výchova, vzdělání a léčení).
(Moudrý, 2007)

3. 3. 2. Trvale udržitelné zemědělství

Vysoce intenzivní, mechanizovaný systém se stává zcela závislý na vnějších vstupech (stroje, paliva, chemikálie, osiva). Vysoké vnější energomateriálové vstupy silně snižují energetickou efektivitu systémů. Poměr vložené energie k energii získané úrodou je 3:1 zatímco u neintenzivních systémů 1:20 i více. U vysoce intenzivních mechanizovaných systémů živočišné produkce je energetická bilance ještě méně efektivní. **(Moudrý, 2007)**

Naproti tomu extenzivní (low input) systémy hospodaření mají téměř opačnou charakteristiku, vyznačují se nižšími energetickými a materiálovými toky na jednotku plochy a obvykle vyšší diverzitou, menší potřebou vnějších zásahů a větší stabilitou a autoregulační schopností. Významně přispívají k zachování přírodních zdrojů. Nižší vstupy lze kompenzovat kvalitním managementem. Snížení vstupů obvykle přináší snížení produkční schopnosti agroekosystému. Nižší výnosy však mohou být realizovány při nižších nákladech bez významného snížení zisku. **(Moudrý, 2007)**

Ve světě převládají na 80% plochy extenzivní a na 20% plochy intenzivní systémy hospodaření. **(Moudrý, 2007)**

Při posuzování otázek udržitelnosti zemědělských systémů je třeba vycházet z principu udržitelnosti využívání jejich produkčních a mimoprodukčních funkcí. Výzvou tu nejsou jen ekologické postupy, ale harmonizace jednotlivých dimenzí – environmentální požadavky s ekonomickými, ale také se sociálními a kulturními aspekty života farmáře. **(Kováč a kol., 2008)**

3. 4. Agroenvironmentální programy

Agroenvironmentální programy představují snahu o integraci zemědělské a environmentální politiky, s cílem ekologizace hospodaření v polnohospodářské krajině, ochrany základních složek životního prostředí, biologické rozmanitosti, přírodního a kulturně-historického dědictví. Návrh programů předchází analýza negativních dopadů polnohospodářství na krajinu. **(Kováč, 2001)**

Agroenvironmentální programy jsou doprovodným nástrojem společné zemědělské politiky Evropské unie, který byl v členských státech zaveden již v roce 1992 s cílem podpořit rozvoj venkova prostřednictvím fondu EAGGF (Evropský zemědělský orientační a záruční fond, jeden ze Strukturálních fondů Evropské unie). Agroenvironmentální programy mají posílit způsoby využívání zemědělské půdy slučitelné s ochranou a zlepšováním životního prostředí, krajiny a jejích význačných rysů, přírodních zdrojů, půdy a genetické rozmanitosti. **(Klaudys, 2004)**

Podle **Jongepierové a kol., 2004** se tedy jedná o podporu využívání zemědělských metod šetrných k životnímu prostředí, které jdou nad rámec stanovený zákonem. Zemědělec do nich vstupuje dobrovolně, jedná se tedy o dobrovolnou dohodu mezi zemědělcem a státem s finanční podporou. Zemědělec, který se rozhodl, že přistoupí na navržený program, se zaváže, že po dobu nejméně pěti let bude hospodařit navrženým způsobem, za což mu přísluší finanční odměna. Zemědělec je odměňován za to, že musí nějakou činnost s pozitivním dopadem na přírodu a krajinu provést.

Vzniká tak nový vztah mezi zemědělskou praxí a státem, kdy zemědělci poskytují státu služby, které jsou placeny na základě stejných principů jako u běžných tržních transakcí. Programy však dosud zdaleka neřeší všechny nejdůležitější problémy z hlediska vztahu zemědělství a životního prostředí a postrádají některé rysy obdobných programů v EU (např. propracovanost požadavků na zemědělce, systém monitoringu a vyhodnocování výsledků programů). I přes jisté rozdíly mají však země EU a ČR společný cíl: zachovat a obnovit přírodu a ostatní složky životního prostředí a současně zachovat prosperující zemědělce. **(Pražan, 1999)**

Cílem agroenvironmentálních programů je:

- a) ošetřování a obnovu cenných krajinných prvků a posilování biodiverzity,
- b) snižování rizik eroze půdy,
- c) omezování kontaminace vod nitráty,
- d) rozvoj alternativních systémů hospodaření (ekologické a integrované zemědělství).

Každý program má definovanou cílovou skupinu, pro kterou je určen. Zpravidla se jedná o zemědělce, hospodařící v oblasti, na kterou je program zaměřen (celá ČR nebo jen vymezené území), kteří se zavážou dodržovat pravidla, která jsou podmínkou v účasti na programech. Samozřejmou podmínkou plnění závazků určených v programu, dále umožnit kontrole nahlédnout do účtů apod. Současně s uzavřením příslušné smlouvy se zemědělci zavazují k dodržování Zásad správné zemědělské praxe. **(Konvalina, 2007)**

Platba má formu příspěvku na hektar zemědělské půdy. Platby se každoročně opakují po dobu trvání závazku zemědělce (tj. pět let). O úhradu se dělí pokladna Evropské unie (EU) a ČR (80% a 20%). Platby jsou stanoveny v EUR, dotace jsou Státním zemědělským a intervenčním fondem vypláceny v českých korunách. Sazba dotace v Kč je vypočtena pro každý rok a přepočtena podle směnného kurzu uveřejněného v prvním Úředním věstníku EU vydaném v kalendářním roce, za který se dotace poskytuje. **(Scharf a kol., 2007)**

Podrobné podmínky pro využívání agroenvironmentálních titulů a případné sankce za jejich nedodržení shrnuje Metodika k provádění nařízení vlády č. 75/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření, ve znění nařízení vlády č. 114/2008 Sb. a nařízení vlády č. 45/2009 Sb. vydaná **Ministerstvem zemědělství, 2009.**

3. 4. 1. Programy na travních porostech

Naše republika leží v lesní zóně, to znamená, že bez vlivu člověka by byla většina území zalesněna. Jakési pralouky existovaly zřejmě již před příchodem zemědělců, zejména kolem mokřadů, bobřích přehrad nebo zvěřích shromaždišť,

ale ty jako zdroj zimní píce pro dobytek nemohly stačit. Nejprve se sklízeli různé porosty pasek a lesních světlin, které však měly dnešní podobě luk ještě daleko. Velké rozlohy zaujímaly pastevní plochy, ale ani ty nevypadaly jako dnešní pastviny. Páslo se hlavně v lese, který byl pastvou proředený, s četnými světlinami. **(Jongepierová, 2004)**

Travní porosty v našich podmínkách vytvořil a dlouhodobě udržoval člověk. Jelikož hospodaření na těchto pozemcích probíhalo často několik staletí, vznikly tak podmínky pro život mnoha druhů živočichů a rostlin. Tyto druh jsou na travní porosty a na sebe navzájem vázány tak úzce, že se jinde téměř nemohou vyskytovat. A protože způsoby využívání travních porostů jsou velmi rozmanité (různý počet sečí za rok, pastva ovci, koz či dobytka, hnojení atd.), nachází se v naší krajině pestrá paleta prostředí obývaná spoustou druhů. Je známo, že v travních porostech se téměř stejné množství rostlinné hmoty, která je nad zemí, nachází i pod zemí, tedy hlavně v kořenech. Díky tomu mají travní porosty obrovskou schopnost zadržovat vodu a přispívat tak k prevenci proti škodám z přívalových dešťů. Nejjednodušší rozdělení travních porostů je dáno hlavním způsobem obhospodařování – na louky a pastviny. **(Scharf a kol., 2007)**

Rizika současného hospodaření spočívají v intenzivním využívání luk a pastvin, které z nich vytlačuje jak konkurenčně slabší druhy rostlin, tak hnízdící ptáky nebo četné druhy hmyzu. Pokud se travní porosty nadměrně hnojí, posiluje se tím nárůst několika málo druhů, zejména trav, na úkor ostatních. Paradoxem je, že jiné louky a pastviny (zejména v odlehlejších oblastech pohraničí) se naopak přestávají využívat. Opuštěné lokality zarůstají, navrátit je do původního stavu je s přibývajícím časem stále více obtížné. Přicházíme tak o prostředí, které plní v krajině důležité funkce a zároveň je kulturním dědictvím po našich předcích. **(Střelec a kol., 2004)**

Současná nabídka agroenvironmentálních titulů na travních porostech je zaměřena především na nejcennější území v rámci České republiky, kde zemědělci mohou vstoupit do tzv. nadstavbových titulů. Mimo chráněných oblastí jsou k dispozici kromě titulů na ochranu ptáků tzv. základní tituly pro louky a pastviny. Stále více farem hospodařících na travních porostech také vstupuje do systému ekologického zemědělství. **(Šarapatka, 2008)**

Základní soubor podmínek pro vstup do titulů ošetřování travních porostů:

- a) Do titulů pro travní porosty se musí vstoupit se všemi pozemky, které jsou zaregistrované jako travní porosty (ke dni podání žádosti o zařazení), vyjma žádostí o zařazení pozemků:
- nevhodných pro AEO (předem označeno v LPIS),
 - nevhodných pro žádný ze způsobů ošetřování travních porostů v rámci AEO, a to se souhlasem OOP,
 - zařazených do titulu zatravňování orné půdy (týká se i pozemků zařazených do tohoto titulu dle předchozího nařízení vlády č. 242/2004 Sb.),
 - zařazených do titulu tvorba travnatých pásů na svažitéch půdách dle nařízení vlády č. 242/2004 Sb.
- b) K hnojení se nesmí používat upravené kaly a aplikovat odpadní vody na půdních blocích/dílech zařazených do podopatření ošetřování travních porostů.
- c) Minimální intenzita chovu hospodářských zvířat uvedených v příloze 4 nařízení vlády č. 79/2007 Sb. k 31. 7. příslušného roku je nejméně 0,2 VD/ha travního porostu a nejvýše 1,5 VDJ/ha zemědělské půdy (neplatí pro tituly trvale podmáčené a rašelinné louky a ptačí lokality na travních porostech).
(Scharf a kol., 2007)

Platí, že půdní blok/díl v LPIS je možno zařadit vždy pouze do jednoho titulu, s výjimkou:

- titulu trvale podmáčené a rašelinné louky, který může být vymezen jen na části půdního bloku/dílu, přičemž zbývající část půdního bloku/dílu zemědělec zařazuje do titulu:
 - louky, nebo
 - mezofilní a vlhkomilné louky, nebo
 - horské a suchomilné louky, nebo
 - ptačí lokality na travních porostech – hnízdiště bahňáků, nebo

- ptačí lokality na travních porostech – hnízdiště chřástala polního, nebo
- pastviny, nebo
- druhově bohaté pastviny.
- titulu suché stepní trávníky a vřesoviště, který může být vymezen jen na části půdního bloku/dílu, přičemž zbývající část půdního bloku/dílu zemědělec zařazuje do titulu:
 - louky, nebo
 - mezofilní a vlhkomilné louky, nebo
 - horské a suchomilné louky, nebo
 - pastviny, nebo
 - druhově bohaté pastviny. **(Ministerstvo zemědělství, 2008)**

3. 4. 1. 1. Louky

Z lučního porostu se rostlinná hmota neodstraňuje průběžně jako na pastvině, ale najednou – pokosením. Louka tedy zůstává po většinu roku nedotčena, což umožňuje mnoha druhům rostlin a živočichů nerušeně dokončit svůj vývoj. Luční porost je také díky tomu vyšší a rovnoměrně narostlý, takže jeho celková listová plocha dokáže odpařit ohromné objemy vody zachycené hustou sítí kořenů. Louky proto mají zásadní význam pro udržení vody v krajině. Rozmanitost bylin v louce neznamena jen nabídku potravy a úkrytů pro hmyz a půdní organismy, ale také obohacení sena o minerály, vitamíny a jiné látky pro hospodářská zvířata. **(Scharf a kol., 2007)**

3. 4. 1. 2. Trvale podmáčené louky a rašelinné louky

Mokrě louky jsou nejvýš důležitou součástí bohatství krajiny, které zahrnuje jejich četné ekologické, ekonomické, estetické a kulturní funkce. Hospodářský význam je nesporný v produkci kvalitní píce. Produkce nadzemní biomasy je v mokrých loukách 0,7 kg sušiny/m² ročně, při dostatku živin a pravidelné sklizni může být produkce biomasy 2 až 3x větší, díky vodnímu režimu se biomasa vytváří

bez dodatečného přísunu živin, tj. bez hnojení. Nerespektování podmínek a snaha o zvýšení výnosů za každou cenu byly příčinou zániku řady cenných luk. **(Klaudys, 2004)**

Mokré louky jsou významnými krajinnými prvky ze zákona o ochraně přírody a krajiny, pokud se vyskytují v údolní nivě nebo se jedná o rašeliniště. Mokrou louku může jako významný prvek též registrovat orgán ochrany přírody. Ke změně kultury nebo odvodnění je třeba stanoviska orgánu ochrany přírody. Pokud na louce roste druh zvláště chráněný zákonem o ochraně přírody a krajiny, pak ochraně podléhá i celá louka, jakožto biotop tohoto druhu. Na území zvláště chráněných zákonem se mokřím loukám dostává vyššího stupně ochrany. **(114/1992 Sb.)**

Velký podíl na úbytku podmáčených luk měly meliorace, které odvedly vodu z krajiny, takže původní společenstvo rostlin a živočichů už nedokázalo na lokalitě přežít a bylo nahrazeno jiným. Podmáčené loky jsou často velmi citlivé na nadměrný přístup živin, neboť většina z nich je přivyklá na jejich trvale nízký obsah. Vzhledem k těmto faktorům jsou podmáčené a rašelinné louky v naší zemi společenstvem skutečně ohroženým. **(Střelec a kol., 2004)**

Hospodář, který se rozhodne přistoupit na navržený program musí dodržet následující podmínky:

- na plochách vyznačit a udržovat v terénu zřetelnou hranici trvale podmáčených a rašelinných luk,
- na takto určených místech neaplikovat hnojiva, vápnit ani provádět odvodnění,
- posekat travní porost minimálně jednou ročně jen lehkou mechanizací, a to ve stanoveném termínu uvedeném v LPIS (od 15. 5.-30. 6., od 15. 7.-31. 8., 15. 8.-30. 9.), pokosenou hmotu z pozemku odklidit,
- travní porost nelze přepásat,
- neprovádět mulčování, obnovu a přisev travního porostu,
- válet a smykovat pouze s povolením OOP,

- dodržet základní soubor podmínek pro vstup do titulů ošetřování travních porostů.

Navrhovaná výše plateb je 417 EUR/ha. (**Scharf a kol., 2007**)

3. 4. 1. 3. Mezofilní a vlhkomilné louky

Jako mezofilní označujeme louky, jejichž místní podmínky, především obsah živin, vlhkost a půdní reakce, se pohybují v průměrných hodnotách. Jsou to louky nížin a pahorkatin, na kterých je častou travinou ovsík vyvýšený nebo podhorské louky, ve kterých převažují trávy nižšího vzrůstu, zejména kostřavy. K typickým bylinám těchto luk patří jetel luční, řebříček nebo kopretina. Vlhkomilné louky se vyskytují buď na pozemcích s vyšší hladinou podzemní vody nebo tam, kde dochází k častému zaplavování pozemku. Z trav zde nacházíme psárky, metlice, z bylin např. pryskyřníky. Mezofilní a vlhkomilné louky jsou pestrá společenstva, schopná produkovat i při šetrném hospodaření značné množství biomasy. (**Scharf a kol., 2007**)

Šetrnějším hospodařením na těchto loukách zabráníme nárůstu bujnějších rostlinných druhů a ochuzení porostu, snížíme zatížení půdy nadbytkem živin, zajistíme lepší funkce půdy, podpoříme druhovou rozmanitost rostlin a živočichů, zajistíme větší rozmanitost lučních porostů v krajině, umožníme lučním druhům živočichů průběžně nacházet potravu a úkryt. Titul Mezofilní a vlhkomilné louky má 3 varianty, a to I. variantu hnojené MVL (navrhovaná výše plateb 100 EUR/ha), variantu II. nehnojené MVL (navrhovaná výše plateb 116 EUR/ha) a variantu III. MVL s neposečenými pásy (navrhovaná výše plateb 135 EUR/ha). (**Scharf a kol., 2007**)

3. 4. 1. 4. Horské a suchomilné louky

Špatná přístupnost pro zemědělskou techniku a nižší produkce vedla v minulosti k upuštění od hospodaření na mnoha horských a suchomilných loukách a k jejich postupnému zániku. U těch, které přetrvaly do současnosti, bývá údržba nesprávná. Přílišný přísun živin ve snaze o zvýšení produkce způsobuje zplevelení nežádoucími bylinami (u horských luk zejména rdesnem a šťovíkem), odnos

posečené hmoty bez přihnojování porost oslabuje, při nedostatečné péči porosty chudnou o cenné druhy a zarůstají náletem. Nevhodně zvolené hospodaření má u těchto porostů výrazný vliv na samotnou produkci a kvalitu získávané rostlinné hmoty. **(Scharf a kol., 2007)**

Šetrným obhospodařováním horských a suchomilných luk zabráníme nárůstu bujnějších rostlinných druhů a ochuzení porostu, snížíme zatížení půdy nadbytkem živin, zabráníme zarůstání luk náletovými dřevinami, zajistíme lepší funkce půdy, podpoříme druhovou rozmanitost rostlin a živočichů a zamezíme zhoršování kvality produkované biomasy. Titul Horské a suchomilné louky má 3 varianty, a to variantu I. hnojené HSL (navrhovaná výše plateb 120 EUR/ha), variantu II. nehnojené HSL (navrhovaná výše plateb 130 EUR/ha) a variantu III. HSL s neposečenými pásy (navrhovaná výše plateb 150 EUR/ha). **(Scharf a kol., 2007)**

3. 4. 1. 5. Ptačí lokality na travních porostech

Pokud je zatížení dobytčími jednotkami nízké, jsou některé ptačí druhy schopné na pastvině zahnízdít, při vysokých počtech zvířat však hrozí hnízdům rozšlapání. Vznik smíšeného porostu krátkostébelných trav s mozaikou vyšších trsů (např. lipnice při extenzivní pastvě) vytváří vhodné hnízdní podmínky pro bahňáky. Čejka je schopná zahnízdít, pokud se na pastvině od poloviny března do konce června udržuje průměrně jedna DJ na hektar. Po tomto termínu až do konce sezony je naopak vhodné vypást travní porost co nejvíce, což zajistí vhodné hnízdní podmínky na příští rok (optimálně do maximální výšky 10 cm). Pastva ovce na jaře a skotem na podzim zvyšuje pestrost bylin, a tím vytváří větší potravní nabídku pro ptactvo. Na pozemcích obsazených chřástalem polním je vhodné počkat s pastvou až na konec července, čímž se umožní úspěšné vyhnízdění. Pokud se pastva zahájí už před přiletem chřástala (od konce dubna v nižších polohách až do konce května na horách), chřástal lokalitu neobsadí. Na pastvinách je také možnou ochranou oplocení mokřadů. Podle výzkumu na Šumavě už plocha o rozměrech 30x30 metrů může zajistit úspěšné zahnízdění chřástala, obzvláště pokud navazuje na další mokřad nebo břehové porosty. **(Šarapatka, 2008)**

3. 4. 1. 6. Pastviny

Z naší krajiny téměř vymizely extenzivně pasené travní porosty, které dotvářely ráz především podhorských a horských oblastí. Přednost pastvy oproti kosení spočívá v tom, že pasoucí se zvířata rozrušují souvislý drn a tím vytváří místa vhodná pro klíčení a růst druhů rozmnožujících se semeny. Extenzivní pastva se také projevuje nerovnoměrným vypasením – méně spasené plochy jednak umožňují vykvetení rostlin, jednak skýtají různorodé úkryty a zdroje potravy pro brouky, čmeláky a motýly. (Scharf a kol., 2007)

Scharf a kol. (2007) a Klauudyse (2004) vidí rizika současného hospodaření v tom, že opuštěné pastviny zarůstají náletem dřevin a zároveň na nich převládají vysoké trávy, které zastíní a vytlačí většinu bylin nižšího vzrůstu. Naopak následkem intenzivního vypásání vznikají jednotvárné porosty s převahou jetele plazivého a pampelišky, ze kterých mizí pro pastviny typické byliny (černohlávek, světlík, mateřídouška aj.). Velká koncentrace zvířat na jednom místě také vede k nadměrnému sešlapu a narušení travního drnu zejména v místech odpočinku. Zvýšený přísun živin v podobě výkalů pasených zvířat, přihnojování kejdou a velké plochy holé půdy potom podporují šíření kopřivy a šťovíků. Volně přístupná podmáčená místa a okolí toků jsou též náchylná k rozdupání, zvláště v případě pastvy skotu.

Podle Klauudyse (2004) musí žadatel splňovat následující podmínky:

- 1) Aktuální denní intenzita chovu pasených hospodářských zvířat činí 0,5 až 1 VDJ/ha (celkový počet pasených VDJ na podnik vztahovaný k výměře pastvin).
- 2) Hnojiva e možné aplikovat maximálně do výše 40 kg N č.ž./ha.
- 3) Není povoleno aplikovat kejdu.
- 4) Po skončení každé pastvy provést sečení nedopasků.
- 5) Pokud se chemicky likvidují plevele, je možno herbicidy použít jen bodově.
- 6) V území ZCHÚ nelze provádět rychlounovu travních porostů (rozoráním, použitím herbicidů nebo přísevem) bez povolení orgánu ochrany přírody.
- 7) Zvířatům se musí zajistit napájení a pastviny se musí technicky nebo organizačně zajistit proti úniku zvířat.

- 8) Je nutné dodržet základní soubor podmínek pro vstup do titulů ošetřování travních porostů.

Jako další uvádí **Sharf a kol. (2007)** titul druhově bohaté pastviny, jehož cílem je vytvořit příznivé podmínky pro rozmnožování ustupujících rostlinných i živočišných druhů a **Klaudys (2004)** titul extenzivní pastviny, který je možné využít pouze v ZCHÚ.

3. 4. 1. 7. Suché stepní trávníky a vřesoviště

Tyto biotopy najdeme v nejlepších ukázkách zejména podél východního okraje Podyjí (Hnanice, Havraníky, Popice). Jejich ostrůvky se však vyskytují po celém území ochranného pásma. Jedná se zpravidla o druhotné biotopy vzniklé dlouhodobým potlačováním sukcese pastvou hospodářských zvířat. Konkrétně Havranické vřesoviště vzniklo po vykloučení lesa, patrně acidofilních doubrav, a následnou pastvou po několik století. Téměř vždy jsou vázány na místa, která nebylo možno zemědělsky využít jako ornou půdu či vinici (prudké svahy, skalnaté pahorky). Plošný rozsah těchto biotopů je sice ve srovnání s lesními biotopy nepatrný, o to významnější je však jejich druhové bohatství. (**Stejskal, 2009**)

Podmínky pro žadatele:

- 1) Neaplikovat hnojiva. Pastvou ročně dodat min. 5 kg N/ha každého půdního bloku/dílu, max. však 30 kg N/ha v průměru na celkovou výměru těchto pastvin.
- 2) Travní porost přepást minimálně jednou ročně pouze ovce nebo kozy, a to ve stanoveném termínu uvedeném v LPIS.
- 3) Do 30 dnů po skončení pastvy provést seč stanovených nežádoucích expanzivních plevelů vypsanych v nařízení vlády č. 79/2007 Sb.
- 4) Nepoužívat herbicidy k chemické likvidaci plevelů.
- 5) Neprovádět mulčování, obnovu a přísev travního porostu.
- 6) Zvířatům zajistit napájení a pastviny zajistit technicky nebo organizačně proti úniku zvířat. (**Scharf a kol., 2007**)

3. 4. 2. Programy na orné půdě

Většinu plodin pěstujeme v našich podmínkách na orné půdě. Na některých pozemcích však není takové hospodaření vhodné. Jejich zornění, k němuž v minulosti došlo, přináší dnes celou řadu problémů. K mnoha nežádoucím vedlejším vlivům dochází, nachází-li se pozemek orné půdy v těsné blízkosti vodního toku. Splachy z hnojiv a pesticidů mohou způsobovat vážní znečištění vody. K orbě nesou vhodné ani svažité pozemky, neboť z nich dešťová voda odplavuje velké množství půdy. Vhodným řešením problémů je zatravnění takových pozemků. **(Scharf a kol., 2007)**

Až do poloviny 20. století byla zemědělská krajina v naší zemi členěna na drobné pozemky oddělené mezemi a prostoupená dalšími krajinnými prvky. Dešťová voda proto nemohla z krajiny rychle odtékat a i na svazích byla velmi účinně brzděna. Díky této schopnosti zadržovat vodu se na pozemcích udržovala přiměřená vláha a orná půda byla dostatečně chráněna před odnosem. Vytvořením travnatých pásů na svazích prospěje tomu, že se svah rozdělí na menší úseky a tím se účinně zabrzdí odtékající voda, zachytí se větší množství vody na pozemku, zpomalí odnos ornice, vytvoří se ostrůvky prostředí příznivé pro živočichy a rostliny a zvýší se mnohotvárnost a estetická hodnota krajiny. **(Klaudys, 2004)**

Po sklizení hlavní plodiny zůstává orná půda zcela odkrytá. V této době z ní vítr a stékající voda mohou odnést velké množství ornice. Odkrytou půdu také vysušuje sluneční záření a poškozuje tak její strukturu. Stékající voda může také vymývat z půdy zbytky hnojiv a prostředků na ochranu rostlin, které se pak nahromadí ve vodních tocích a znečistí je. Protože voda po odkryté půdě stéká rychle, mohou snadněji vzniknout záplavy. V krajině, která se skládá především ze zoraných polí, nemohou nalézt úkryt ani potravu živočichové jako koroptev nebo zajíc a postupně je opouštějí. Pěstováním meziplodin tedy chráníme půdu před odnosem vodou a větrem, pomáháme zadržet půdní vláhu a živin, udržíme tak strukturu drobných pórů a schopnost zadržovat vodu, zabráníme poškozování struktury půdy slunečním zářením, obohatíme půdu humusem a poskytneme úkryt a potravu živočichům přizpůsobeným na život v zemědělské krajině. **(Klaudys, 2004)**

Dnes se hospodaří na rozlehlých pozemcích, mezi nimiž se téměř žádné meze nevyskytují. Pesticidy používané na ochranu plodin spolehlivě vyhubí hmyz a

plevelné rostliny, kterými by se ptáci a drobí savci mohli živit. Navíc se většina plodin sklídí beze zbytku během několika dnů. Krajina již neposkytuje dostatek potravy živočichové se z ní vytrácejí. Vytvořením biopásů tedy nabídneme živočichům dostatek semen dozrávajících postupně během roku, zajistíme jim potravu přes zimu ponecháním plodin na biopásu, poskytneme prostor hmyzu, kterým se na jaře živí mláďata ptáků a přispějeme k pestrosti a rozmanitosti krajiny. (Scharf a kol., 2007)

3. 4. 3. SAPS

Žádost o poskytnutí podpory v rámci jednotné platby na plochu (SAPS) je možné podat na následující kultury (dle §3i zákona o zemědělství), přičemž na druhu zemědělské kultury nezávisí výše podpory:

- orná půda,
- travní porost,
- vinice,
- chmelnice,
- ovocný sad,
- školka,
- zelinářská zahrada,
- jiná kultura.

Jednou z podmínek pro poskytnutí podpory je dodržení minimální výměry, na kterou může být poskytnuta podpora, která činí v součtu všech půdních bloků/dílů půdních bloků nejméně 1 ha zemědělské půdy. Dotčené půdní bloky nebo jejich díly musí být uvedeny v Evidenci. Zemědělská půda, na kterou je požadováno poskytnutí finanční podpory, musí být na žadatele vedena v Evidenci nejméně od data podání žádosti do 31. srpna kalendářního roku, ve kterém žádá o podporu. Po celé období, po které je na žadatele vedena v Evidenci, musí být zemědělsky obhospodařována a udržována po celý kalendářní rok v souladu s podmínkami dobrého zemědělského a environmentálního stavu, kterými jsou:

- nerušení krajinných prvků, kterými jsou meze, terasy, skupiny dřevin, stromořadí a travnaté údolnice,
- vyloučení pěstování kukuřice, brambor, řepy, bobu setého, sóji a slunečnice na půdních blocích, popřípadě dílech půdních bloků s průměrnou sklonitostí převyšující 12 stupňů,
- zapravování kejdy nebo močůvky do půdy nejdéle do 24 hodin po jejich aplikaci s výjimkou řádkového přihnojování porostů hadicovými aplikátory na půdních blocích, popřípadě dílech půdních bloků, s evidovaným druhem zemědělské kultury orná půda a s průměrnou sklonitostí převyšující 3 stupně, pokud tuto aplikaci nevyklučuje zvláštní právní předpis,
- vyloučení změny zemědělské kultury travní porost na zemědělskou kulturu orná půda
- nepálení bylinných zbytků na půdních blocích popřípadě dílech půdních bloků. (SZIF, 2009)

3. 4. 4. Top-Up

Národní doplňkové platby (Top-Up) jsou platby poskytované k jednotné platbě na plochu (SAPS) a jsou upraveny nařízením vlády č. 112/2008 Sb., které stanovuje některé podmínky poskytnutí národních doplňkových plateb k přímým podporám. Platba Top-Up bude poskytována Státním zemědělským intervenčním fondem v následujících oblastech:

- Platba na pěstování lnu na vlákno na zemědělské půdě vedené v Evidenci jako druh zemědělské kultury orná půda.
- Platba na pěstování chmele na zemědělské půdě vedené v Evidenci jako druh zemědělské kultury chmelnice.
- Platba na chmel dle stavu v Evidenci k 31. březnu 2007.
- Platba na přežvýkavce dle stavu v ústřední evidenci vedené podle plemenářského zákona k 31. březnu 2007.

- Platba na chov ovcí, popřípadě chov koz na hospodářstvích registrovaných v ústřední evidenci podle plemenářského zákona.
- Platba na chov krav bez tržní produkce mléka na hospodářstvích registrovaných v ústřední evidenci podle plemenářského zákona.
- Platba na zemědělskou půdu vedenou v Evidenci.
- Platba na brambory pro výrobu škrobu. **(SZIF, 2009)**

Žadatel je shodný s žadatelem o platbu SAPS. Všeobecné podmínky pro poskytnutí platby Top-Up jsou shodné pro platbu SAPS. Pokud nebude žadateli přiznána platba SAPS, nemá nárok ani na platbu Top-Up. **(Konvalina, 2007)**

3. 4. 5. LFA

V méně příznivých oblastech (LFA) je jakákoliv zemědělská výroba obtížnější, existuje tedy významné riziko opouštění zemědělské půdy, a tím i možnost ztráty hodnoty venkovské krajiny. Ke zmírnění těchto rizik je důležitý dotační systém, který provádějí všechny členské státy Evropské unie. **(Pouzar, 2009)**

Žadatelem o platbu v oblastech LFA na zemědělské půdě je fyzická nebo právnická osoba, na kterou je v Evidenci vedena alespoň minimální výměra zemědělské půdy v LFA. Platba pro LFA je poskytována pouze na zemědělskou kulturu travní porost obhospodařovanou v následujících oblastech:

- horské oblasti (oblast typu HA a HB)
- ostatní méně příznivé oblasti (oblast typu OA a OB)
- oblasti se specifickým omezením (oblast typu S a SX) **(SZIF, 2009)**

Podle **Konvaliny (2009)** musí žadatel o podporu pro LFA splňovat následující podmínky:

- 1) Žadatel musí mít zařazeny půdní bloky, případně jejich díly, na které požaduje poskytnutí vyrovnávacího příspěvku, v Evidenci půdy po dobu trvání období minimálně od 1. května do 15. října příslušného kalendářního roku.

- 2) Žadatel má v LPIS evidováno a vlastním jménem na vlastní odpovědnost obhospodařuje alespoň 5 ha zemědělské půdy v LFA, jde-li o hospodaření v systému ekologického zemědělství, nebo 2 ha zemědělské půdy v LFA, jde-li o hospodaření na území národních parků nebo chráněných krajinných oblastí.
- 3) Žadatel musí hospodařit v méně příznivých oblastech, případně v oblasti s ekologickými omezeními nejméně po dobu 5 kalendářních let následujících po roce, ve kterém mu byl poprvé poskytnut vyrovnávací příspěvek, a to alespoň na minimální výměře stanovené podle předchozího bodu.
- 4) Žadatel se musí zavázat, že bude hospodařit v souladu se zásadami správné zemědělské praxe po dobu celého kalendářního roku na celé výměře jím obhospodařované zemědělské půdy vedené v Evidenci půdy a budovách a zařízeních sloužících k zemědělské výrobě.
- 5) Žadatel se zaváže dodržovat ustanovení o zákazu používání látek s hormonálním nebo tyreostatickým účinkem a látek beta-mimetik při zacházení s živočichy v souladu s podmínkami veterinárního zákona.
- 6) Žadatel nesmí být v konkursu nebo likvidaci a nesmí probíhat ani konkursní či vyrovnávací řízení.
- 7) Žadatel musí dodržovat intenzitu chovu skotu, ovcí, koz a koní ve výši 0,2-1,5 VDJ na veškeré zemědělské půdě evidované v LPIS.
- 8) Do výpočtu intenzity chovu hospodářských zvířat se nezahrnují plochy užívané žadatelem v ochranných pásmech vodních zdrojů povrchových nebo podzemních vod 1. stupně.
- 9) Chová-li žadatel koně, a to v období od 1. 1. -31. 8. příslušného kalendářního roku po dobu nejméně 1 měsíce, je povinen předat SZIFu do 15. září příslušného kalendářního roku kopii stájového registru společně s vyplněným formulářem vydaným SZIF, v Emy uvede počet chovaných koní přepočtený na VDJ.

Tabulka č. 2: Přepočtení jednotlivých kategorií hospodářských zvířat na velké dobytčí jednotky (Ministerstvo zemědělství, 2009)

Druh a kategorie hospodářských zvířat	Koeficient přepočtu na VDJ
skot ve věku nad 24 měsíců	1,0
skot ve věku nad 6 měsíců do 24 měsíců	0,6
skot ve věku nad 1 měsíc do 6 měsíců	0,2
ovce ve věku nad 12 měsíců	0,15
kozy ve věku nad 12 měsíců	0,15
koně ve věku nad 6 měsíců	1,0
koně ve věku do 6 měsíců	0,4

3. 5. Společná zemědělská politika

Společná zemědělská politika Evropské unie (SZP EU) představuje realitu, která má velmi závažný dopad jak na současný, tak i budoucí hospodaření každého zemědělského podniku. **(Jakobe, 2008)**

Společná zemědělská politika původně vznikla se záměrem zvýšit produkci a zajistit Evropě spolehlivé dodávky potravin. Státy EU ji zakládaly v době, kdy byl ještě v živé paměti nedostatek potravin během druhé světové války a v letech po jejím skončení. Principy CAP stanovila Římská smlouva z roku 1957, zakládající listina tehdejšího Evropského hospodářského společenství. **(Hnutí DUHA, 2004)**

Ministři zemědělství EU přijali 26. června 2003 základní reformu společné zemědělské politiky. Reforma znamená kompletní změnu způsobu, jaký EU podporuje svůj hospodářský sektor. Bude vycházet vstříc spotřebitelům a plátcům daně a podnikatelům dává volnost produkovat to, co si trh žádá. Velká většina podpor bude placena nezávisle na množství produkce. Aby nedošlo k upuštění od produkce, členské státy si mohou zvolit míru závislosti mezi podporou a produkcí za důkladně definovaných podmínek a v rámci jasných limitů. Tyto nové „jednotné platby na farmu“ budou navázány na respektování environmentálních standardů, bezpečnosti potravin a welfare zvířat. **(Konvalina, 2007)**

Reforma vyjádřená v dokumentu Směrování k udržitelnému zemědělství vykonávaná jako část Agendy 2000 poskytla silný podnět pro integraci environmentálních zájmů do zemědělské politiky. Členskými státy byla uložena zodpovědná úloha – upravit politiku podle potřeb jejich vlastního zemědělství a vědeckých oblastí, hlavně prostřednictvím Směrnice (EC) č. 1259/99 o ustanovení společných pravidel pro přímo podpůrné programy v CAP, jako také Směrnice (EC) 1257/99 o podpoře rozvoje venkova. Tyto dvě směrnice zajistili posílení monitoringu a podávání zpráv o stavu v daném sektoru. **(Macák, 2006)**

Hlavní cíle reformy Společné zemědělské politiky jsou:

- Zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství EU tím, že se intervence nastaví jako skutečná bezpečnostní síť, což výrobcům v EU umožní reagovat na signály trhu, přičemž budou současně chráněni proti extrémním výkyvům cen.

- Podpora tržněji orientovaného zemědělství tím, že se dokončí přesun od podpory výrobků k podpoře výrobců, a to zavedením sdružené, od produkce oddělené platby na farmu.
- Zajištění lepší rovnováhy mezi podporami a posílením rozvoje venkova převedením prostředků z prvního do druhého pilíře SZP prostřednictvím zavedení systému modulace.
- Rozšířením škály nástrojů, které jsou v současnosti k dispozici pro venkovský rozvoj, za účelem podpořit kvalitu potravin a welfare zvířat a splňovat vyšší standardy. **(Pěluha, 2006)**

Reforma zahrnuje dvě oblasti – horizontální oblast a tržní opatření. Horizontální oblast představuje tato opatření:

- odstranění vazby podpor na zemědělskou produkci zavedením jednotné platby na farmu,
- respektování standardů na úrovni farmy, která se týkají kvality a bezpečnosti potravin, pohody zvířat a agroenvironmentálních opatření,
- modulaci (přesun určitého procenta z přímých plateb na opatření venkovského rozvoje, přesun z I. do II. pilíře SZP, přičemž I. pilířem se rozumějí tržní opatření a II. pilířem venkovský rozvoj),
- zavedení venkovského poradenského systému,
- nová opatření v rámci venkovského rozvoje.

Tržní opatření se týkají obilí, rýže, bramborového škrobu, sušených krmiv, ořechů, mléčných výrobků, hovězího masa a úprav půdy vyjmuté z produkce. **(Pěluha, 2006)**

3. 5. 1. EAFRD

EAFRD věně zahrnuje obsah bývalého operačního programu Rozvoje venkova a multifunkčního zemědělství, Horizontálního plánu rozvoje venkova (HRDP) a iniciativy LEADER a působí ve venkovských oblastech. Zásadními změnami proti minulému období jsou zejména zahrnutí oblastí NATURA 2000,

pozměněné vymezení méně příznivých oblastí (LFA), zahrnutí životního prostředí v lesích, zpřísnění plnění norem Společenství, v omezení příjemců podpory v některých opatřeních na mikropodniky nebo malé podniky a zavedení proporcí rovnováhy prioritních os. Pomoc z tohoto fondu je již dnes poskytována tedy nejen zemědělcům, ale i dalším klíčovými aktéry rozvoje venkovského prostoru, jako jsou podnikatelé, spolky, sdružení, neziskové organizace, obce atd. **(Jakobe, 2008)**

Hlavní změnou v programování politiky rozvoje venkova je v tom, že EAFRD nebude ani částí nebo součástí strukturálních fondů. EAFRD bude nejdůležitějším finančním nástrojem podpory komplexního rozvoje venkova pro všechny členské země EU v období 2007-2013. Strategický přístup EU k uskutečňování politiky rozvoje venkova bude zřejmý z připravovaného procesu jednotného programování. **(Pělucha, 2006)**

4. Cíl práce

Cílem této práce je poskytnout přehled pro orientaci v možnostech získání dotací v oblasti zemědělství České republiky v období do roku 2013 a zjistit míru využívání těchto možností v podnicích jižních Čech.

Dílčí cíle:

- typy využitelných a využívaných dotačních programů,
- podíl využívání agroenvironmentálních programů,
- výše využívání dotačních titulů v závislosti na systému hospodaření,
- výše využívání dotačních titulů v závislosti na typu zemědělské produkce,
- vliv nadmořské výšky na podílu zatravnění podniků,
- definovat možné rezervy v rozsahu využívání těchto opatření.

Hypotézy:

- podíl agroenvironmentálních programů na celkových dotacích je nižší než 25%,
- s nadmořskou výškou roste využívání agroenvironmentálních opatření,
- u AEO jsou opatření na trvale travních porostech využívána ze 75%,
- míra využívání agroenvironmentálních programů je přímo úměrná podílu zatravnění.

5. Materiál a metodika

Podkladové informace, a to report všech dotačních programů a opatření využívaných v zemědělství jak konvenčními, tak i ekologickými farmami v jižních Čechách za roky 2004-2008, byla poskytnuta Státním zemědělským intervenčním fondem v Českých Budějovicích. Další data byla shromážděna z evidencí Ministerstva zemědělství České republiky, zejména informace o ekologických zemědělciích a výše příjmů z dotačních titulů za rok 2009. Dále byly podklady porovnány s informacemi získanými přímo od soukromých zemědělců hospodařících v Jihočeském kraji, a to jak ekologicky, tak konvenčně.

Materiály byly analyticky zpracovány a statisticky vyhodnoceny v tabulkách a grafech, kde byla sledována závislost a vývoj proměnných.

Tabulka č. 3: Sledované proměnné

počet žadatelů v jednotlivých letech	2004-2008
jednotlivé programy a opatření	AEO
	EZ
	LFA
	SAPS
	TOPUP
výměra	velké podniky
	malé podniky
systém hospodaření	ekologické zemědělství
	konvenční zemědělství
nadmořská výška	oblasti horské (LFA)
	oblasti nespĺňující podmínky LFA
druh výroby	rostlinná výroba
	živočišná výroba
	rostlinná i živočišná výroba
půdní fond	orná půda
	trvalé travní porosty

6. Výsledky a diskuze

Žadatelem pro jednotnou platbu na plochu (SAPS) může být fyzická nebo právnická osoba, která hospodaří na zemědělské půdě vedené v Evidenci využití zemědělské půdy, a to neméně na 1 ha zemědělské půdy. Žádost je možné podat na zemědělské kultury uvedené v tabulce č. 4.

Tabulka č. 4 : Zemědělské kultury, u kterých je možno žádat jednotnou platbu na plochu (SAPS)

orná půda
travní porost
vinice
chmelnice
ovocný sad
školka
zelinářská zahrada
jiná kultura

Platby Top-Up (národní doplňkové platby) jsou poskytovány k platbě SAPS. Platba je poskytována Státním zemědělským intervenčním fondem v oblastech uvedených v tabulce č. 5. Podmínky pro možnost žádání o tuto platbu jsou shodné se žadatelem o platbu SAPS. Pokud ale žadateli není přiznána jednotná platba na plochu, nemá nárok žádat ani o národní doplňkové platby.

Tabulka č. 5

pěstování lnu na vlákno
pěstování chmele
platba na přežvýkavce
platba na chov ovcí a koz
platba na chov krav BTPM
na zemědělskou půdu
platba na brambory pro výrobu škrobu

O účast na AEO programech mohou žádat fyzické i právnické osoby, které mají registru půdních bloků Mze evidovanou minimální výměru zemědělské půdy (tabulka č. 6) a splňují kritéria a podmínky pro poskytování dotací dle zákona č. 252/1997 o zemědělství v platném znění.

Tabulka č. 6: Minimální výměra zemědělské půdy v rámci agroenvironmentálních opatření

5 ha zemědělské půdy
2 ha na území CHKO či NP
1 ha v EZ
0,5 ha pro pěstování zeleniny a bylin v EZ
0,25 ha u trvalých kultur v EZ
1 ha ovocných sadů integrované produkce
0,5 ha vinic integrované produkce
0,5 ha u integrované produkce zeleniny
1 ha zemědělské půdy u zatravňování orné půdy

Žádost o platbu v oblastech LFA může podávat právnická či fyzická osoba, mající v Evidenci LPIS vedenou alespoň minimální výměru zemědělské půdy v LFA. Tato platba je poskytována pouze na zemědělskou kulturu travní porost, která je zařazena v horské oblasti (HA/HB), méně příznivé oblasti hospodaření (OA/OB), nebo v oblasti se specifickým omezením (S/SX).

Tabulka č. 7 sleduje vývoj využívání dotačních plateb, a to agroenvironmentálních programů (z fondů HRDP a EAFRD), platbu v méně příznivých oblastech LFA, jednotnou platbu na plochu zemědělské půdy (SAPS) a národní doplňkové platby (Top-Up). Z tabulky je vidět vzrůstající zájem o jednotlivé programy v průběhu let 2004-2008 i vzhledem k tomu, že finanční podpora je na smluvní závazek po dobu pěti let.

Tabulka č. 7:

	kraj	počet žadatelů 2004	výměra [ha]	dotace [Kč]
AEO HRDP	Jihočeský	1.165	159.668	419.363.834,-
AEO EAFRD	Jihočeský	---	---	---
LFA	Jihočeský	1.433	127.045	522.664.004,-
SAPS	Jihočeský	2.218	704.673	1.688.050,-
TOP-UP	Jihočeský	---	---	---
Celkem	Jihočeský	4.816	991.386	943.715.888,-
	kraj	počet žadatelů 2005	výměra [ha]	dotace [Kč]
AEO HRDP	Jihočeský	1.255	167.345	458.412.954,-
AEO EAFRD	Jihočeský	---	---	---
LFA	Jihočeský	1.552	132.120	534.251.176,-
SAPS	Jihočeský	2.327	418.399	882.016.668,-
TOP-UP	Jihočeský	2.124	554.156	835.667.357,-
Celkem	Jihočeský	7.258	1.272.020	2.710.348.155,-
	kraj	počet žadatelů 2006	výměra [ha]	dotace [Kč]
AEO HRDP	Jihočeský	1.339	175.697	500.087.014,-
AEO EAFRD	Jihočeský	---	---	---
LFA	Jihočeský	1.587	134.005	538.543.021,-
SAPS	Jihočeský	2.452	415.914	1.046.163.692,-
TOP-UP	Jihočeský	2.199	558.533	913.451.923,-
Celkem	Jihočeský	7.577	1.284.149	2.998.245.650,-
	kraj	počet žadatelů 2007	výměra [ha]	dotace [Kč]
AEO HRDP	Jihočeský	1.227	155.362	455.443.624,-
AEO EAFRD	Jihočeský	448	41.381	129.158.724,-
LFA	Jihočeský	1.747	140.092	521.416.195,-
SAPS	Jihočeský	2.531	416.906	1.163.450.637,-
TOP-UP	Jihočeský	2.271	427.920	867.575.770,-
Celkem	Jihočeský	8.224	1.181.661	3.137.044.950,-
	kraj	počet žadatelů 2008	výměra [ha]	dotace [Kč]
AEO HRDP	Jihočeský	1.216	153.970	446.237.856,-
AEO EAFRD	Jihočeský	574	53.001	171.927.197,-
LFA	Jihočeský	1.787	141.556	504.888.801,-
SAPS	Jihočeský	2.675	419.077	1.286.705.649,-
TOP-UP	Jihočeský	2.675	615.824	916.163.223,-
Celkem	Jihočeský	8.927	1.383.428	3.325.922.726,-

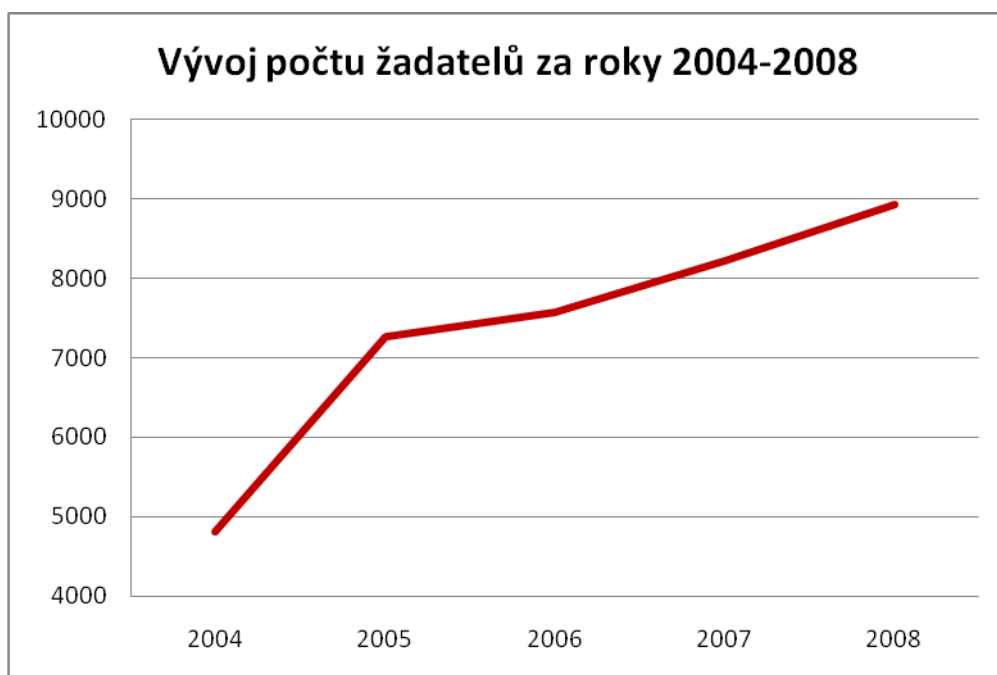
Jak je vidět z tabulky č. 8, která sumarizuje počty žadatelů, plochu a vyplacené částky za roky 2004-2008, největší počet žadatelů využilo za toto období platby SAPS, kdy byla vyplacena celková částka převyšující 7 miliard Kč. Tato skutečnost je způsobena dostupností podmínek pro tyto platby pro zemědělské podniky a to především samozřejmostí vazby zemědělce na půdu. Národní doplňková platba (Top-Up), která koresponduje s přímou podporou na plochu (SAPS) je další nejvyžívanější z uvedených plateb. Celkově byla na uvedených zemědělských dotacích v Jihočeském kraji za období 2004-2008 vyplacena částka přesahující 15,7 miliard korun českých.

Tabulka č. 8:

	kraj	počet žadatelů (za roky 2004-2008)	výměra [ha]	dotace [Kč]
AEO HRDP	Jihočeský	6.202	812.042	2.279.545.282,-
AEO EAFRD	Jihočeský	1.022	94.382	301.085.921,-
LFA	Jihočeský	8.106	674.818	2.621.763.197,-
SAPS	Jihočeský	12.203	2.374.969	7.001.787.893,-
TOP-UP	Jihočeský	9.269	4.531.402	3.532.858.273,-
Celkem	Jihočeský	36.802	8.487.613	15.737.040.566,-

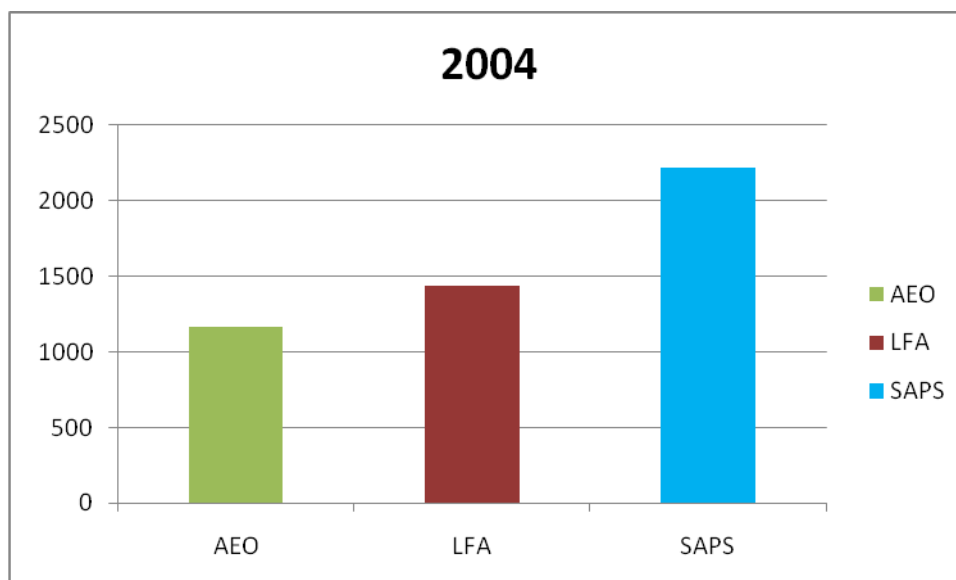
Následující graf (graf č. 1) zobrazuje vývoj počtu žadatelů za roky 2004-2008, kdy největší nárůst počtu žádostí je zaznamenán mezi rokem 2004 a 2005, kdy počet žadatelů vzrostl o 51 %. Nárůst od roku 2004 do roku 2008 činí 85 %, kdy v roce 2004 byl počet žadatelů 4816, v roce 2008 už 8927.

Graf č. 1:

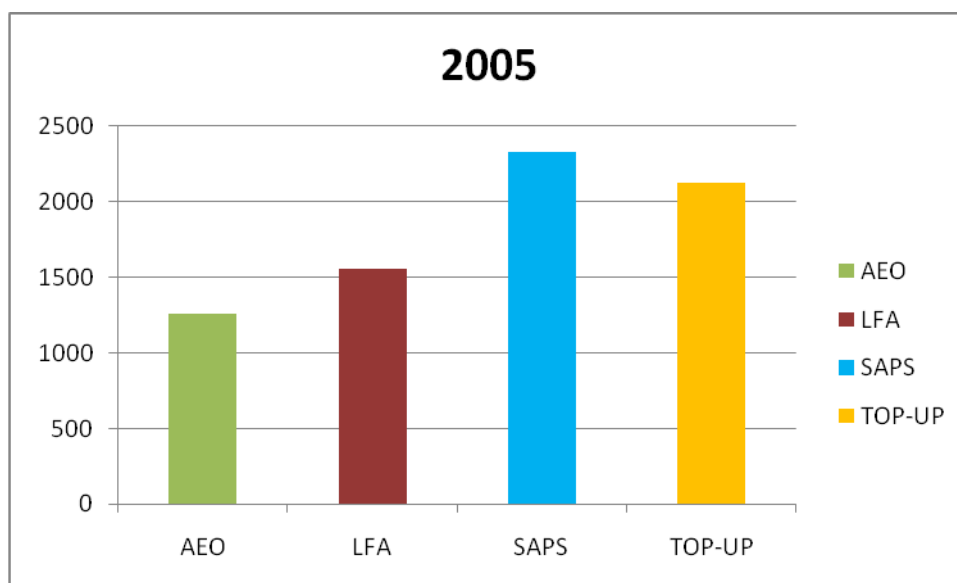
Počet žadatelů o agroenvironmentální programy, opatření v méně příznivých oblastech a jednotnou platbu na plochu za rok 2004 znázorňuje graf č. 2., kde jsou uplatňovány v největší míře platba SAPS (přímá platba na plochu), LFA opatření a agroenvironmentální programy.

Graf č. 2 : Počet žadatelů o jednotlivé dotační tituly v roce 2004

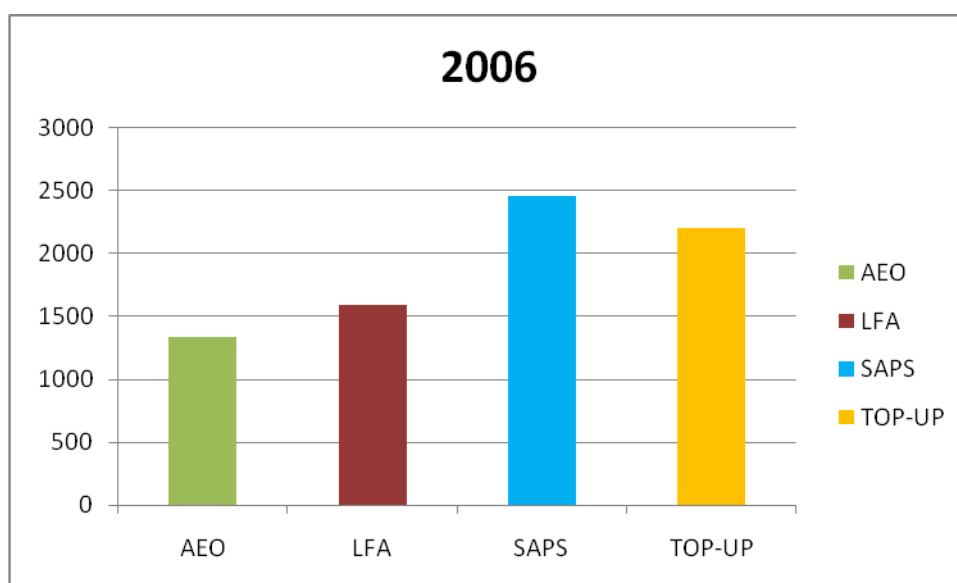
Na grafu č. 3, který sleduje zájem o jednotlivé tituly v roce 2005 si můžeme všimnout titulu Top-Up (národní doplňková platba), který v roce 2004 ještě nebyl uplatňován a velkého zájmu o něj, kdy počet žadatelů v Jihočeském kraji přesahuje 2000 a blíží se počtu žadatelů o SAPS, když všeobecné podmínky pro poskytnutí platby Top-Up se shodují právě s podmínkami pro platbu SAPS.

Graf č. 3 : Počet žadatelů o jednotlivé dotační tituly v roce 2005

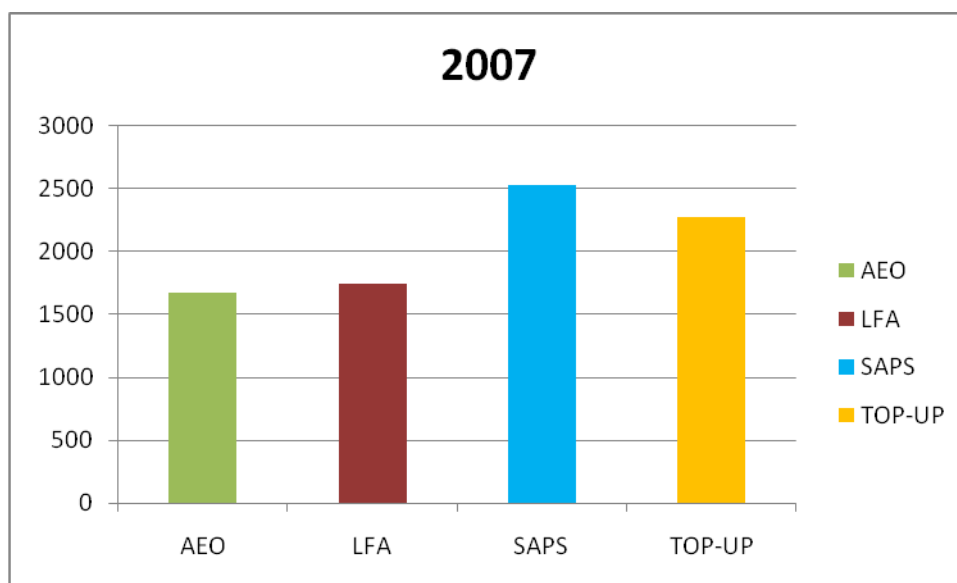
Následující graf (graf č. 4) zaznamenává počty žadatelů za rok 2006, když můžeme sledovat obdobný vzrůstající trend zájmu o jednotlivé dotační tituly oproti předcházejícím letem.

Graf č. 4 : Počet žadatelů o jednotlivé dotační tituly v roce 2006

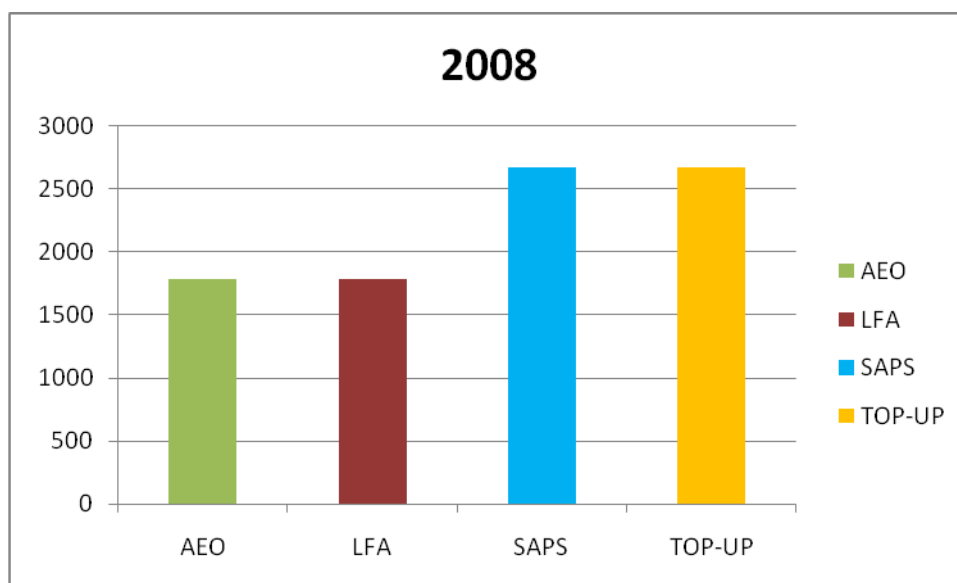
Graf č. 5 sleduje ukazatele v roce 2007. V roce 2007 se počet žadatelů na národní doplňkové platby (Top-Up) přibližuje počtu žadatelů přímé platby na plochu (SAPS). Můžeme zde tedy zaznamenat zvýšenou míru využívání titulu Top-Up, vzhledem k tomu, že úzce souvisí s využíváním přímé platby na plohu.

Graf č. 5 : Počet žadatelů o jednotlivé dotační tituly v roce 2007

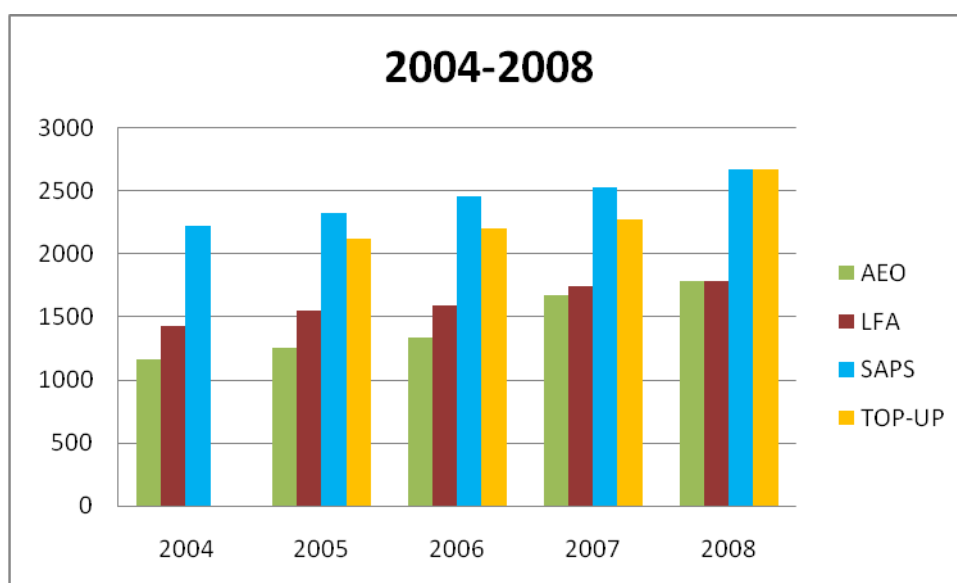
V roce 2008 (graf č. 6) je míra využívání titulu Top-Up a titulu SAPS totožná v počtu 2675 žadatelů. Oproti předcházejícím letem vzrostla i míra využívání agroenvironmentálních programů, která se v průběhu let nejvíce blíží využívání LFA opatření, což odpovídá i tomu, že využívání těchto programů roste s nadmořskou výškou.

Graf č. 6 : Počet žadatelů o jednotlivé dotační tituly v roce 2008

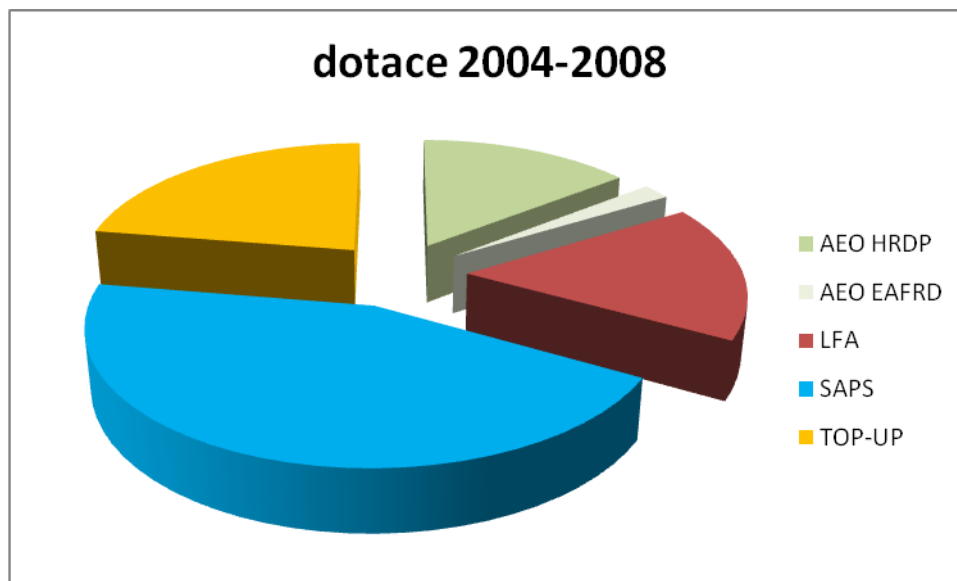
Vývoj počtu žadatelů o jednotlivé dotační tituly za roky 2004-2008 porovnává graf č. 7. Graf ukazuje vzrůstající trend zájmu o každý jednotlivý titul v průběhu let, kde se nejvyšší míra využívání platby SAPS a následně i platby Top-Up, která je využívána až od roku 2005, podle očekávání každým rokem přibližuje výši počtu žadatelů, což ukazuje na propojenost těchto dvou podpor, když Všeobecné podmínky pro poskytnutí platby Top-Up jsou shodné s podmínkami pro platbu SAPS. Pokud tedy žadateli nebude přiznána platba SAPS, nemá nárok ani na platbu Top-Up. Opatření LFA (opatření v horských a méně příznivých oblastech) a agroenvironmentální programy v průběhu let 2004-2008 zaznamenávají zvýšení počtu žadatelů s tím, že AEO se každým rokem přibližují míře využívání plateb LFA, což ukazuje na to, že míra využívání těchto AEO roste s nadmořskou výškou.

Graf č. 7 : Vývoj počtu žadatelů o jednotlivé dotační tituly v letech 2004-2008

Z grafu č. 8 je patrný procentuelní podíl na celkově vyplacených dotacích u jednotlivé tituly. Agroenvironmentální programy mají nejmenší podíl na celkových dotacích, a to ve výši 20%, kdy převážná část z toho (86%) je čerpána z fondu HRDP (Horizontální plán rozvoje venkova) a jen malé procento (14%) bylo čerpáno z fondu EAFRD (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova). Opatření v méně příznivých oblastech (LFA) byla zastoupena 22%. Titul Top-Up byl zastoupen 25%, přičemž toto poměrně nízké procento může být způsobeno i možností využitelnosti tohoto titulu o rok později než tomu bylo u ostatních. Titul SAPS se na celkově vyplacených dotacích za období 2004-2008 podílel 33%.

Graf č. 8 : Podíl jednotlivých titulů na celkově vyplacených dotacích za roky 2004-2008

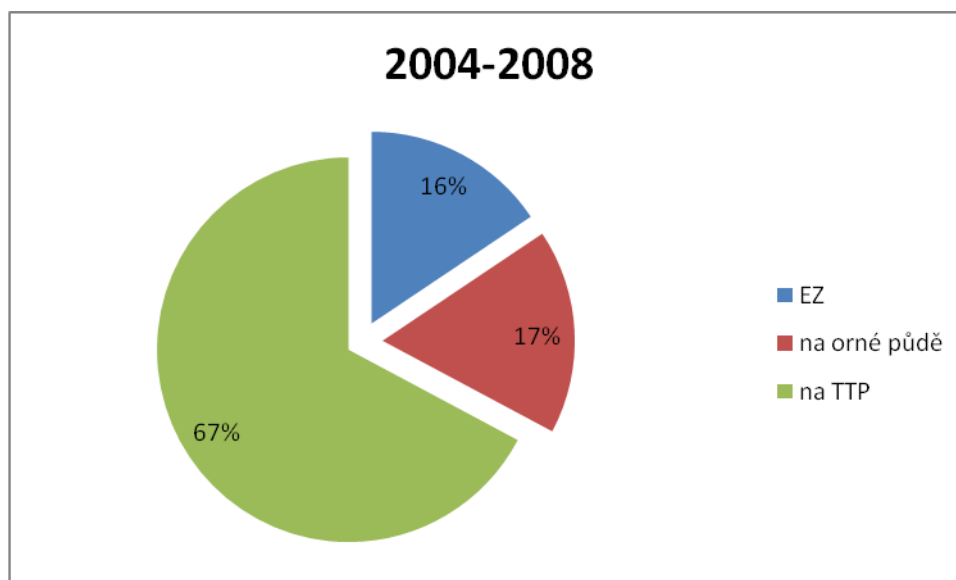

Následující tabulka (č. 9) znázorňuje zastoupení titulu ekologické zemědělství, titulů využívaných na orné půdě a titulů na trvalých travních porostech ve využívání všech titulů agroenvironmentálních opatření, a to za jednotlivé roky a za celé období 2004-2008. Během sledovaného období výměra půdy, na které byly využívány jednotlivé tituly, měla vzrůstající trend. Pouze v roce 2008 byl zazamenán mírný pokles v aktuální výměře půdy u využívání titulu ekologické zemědělství a titulů na trvalých travních porostech. Celkový podíl jednotlivých titulů za celé období ukazuje graf č. 9, kdy ekologické zemědělství je zastoupeno z 16%, tituly na orné půdě mají 17% podíl na všech opatřeních a tituly na TTP 67%.

Tabulka č. 9: Zastoupení agroenvironmentálních opatření za období 2004-2008

2004		2005	
	výměra [ha]		výměra [ha]
AEO celkem	157 330	AEO celkem	167 793
EZ	21 067	EZ	22 144
na orné půdě	22 723	na orné půdě	27 267
na TTP	113 540	na TTP	118 382
2006		2007	
	výměra [ha]		výměra [ha]
AEO celkem	177 725	AEO celkem	194 797
EZ	26 546	EZ	35 033
na orné půdě	31 549	na orné půdě	35 327
na TTP	119 630	na TTP	125 333
2008		2004-2008	
	výměra [ha]		výměra [ha]
AEO celkem	195 236	AEO celkem	892 881
EZ	34 377	EZ	139 167
na orné půdě	36 561	na orné půdě	153 427
na TTP	124 298	na TTP	601 481

Graf č 9: Zastoupení agroenvironmentálních opatření za období 2004-2008

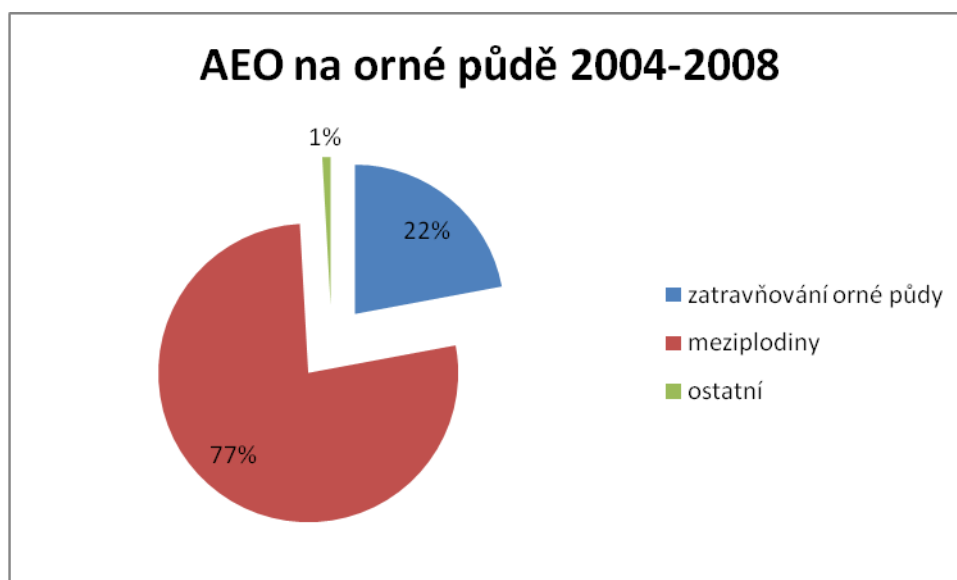

Tabulka č. 10 sleduje vývoj jednotlivých titulů agroenvironmentálních opatření na orné půdě, přičemž jednotlivé tituly zaznamenávají v jednotlivých letech zvyšující se míru využívání. V grafu č. 10 je vidět podíl jednotlivých titulů v procentech. Největší mírou je zastoupen titul meziplodiny, a to 77%, zatravňování orné půdy 22% a všechny ostatní tituly na orné půdě jsou pak zastoupeny jen minimálně a to 1%.

Tabulka č. 10: AEO na orné půdě (2004-2008)

	výměra [ha]				
	2004	2005	2006	2007	2008
orná půda celkem	22723	27267	31549	35327	36561
zatravňování orné půdy	879	3003	7259	10491	11831
meziplodiny	21814	23459	23426	24574	23628
biopásy	30	48	87	87	93
travnaté pásy	0	3	4	4	3
integrované ovoce a zelenina	0	0	0	216	790

Graf č. 10: AEO na orné půdě (2004-2008)

U agroenvironmentálních opatření na trvale travních porostech shrnuje výši využívání jednotlivých titulů tabulka č. 11. V letech 2004-2008 výměra, na které jsou využívána tato opatření postupně vzrůstá. Od roku 2007 byly dotace u zobrazených titulů čerpány jak z fondu HRDP tak z EAFRD. Z tabulky je patrné, že nejvíce využívaný titul agroenvironmentálních opatření je ošetřování travních porostů, což se shoduje s tvrzením Moudrého (2009), který ve své přednášce Hospodaření v LFA píše totéž.

Tabulka č. 11: AEO na TTP (2004-2008)

	výměra [ha]				
	2004	2005	2006	2007	2008
TTP celkem	113 540	118 382	119 630	125 333	124 596
HRDP - ošetřování travních porostů	112 287	117 161	118 418	106 064	103 414
HRDP - ptačí lokality	1 205	1 176	1 167	896	894
HRDP - podmáčené louky	48	45	45	12	12
EAFRD - louky	xxx	xxx	xxx	7376	8043
EAFRD - louky mezofilní a vlhkomilné	xxx	xxx	xxx	951	1094
EAFRD - louky horské a suchomilné	xxx	xxx	xxx	277	298
EAFRD - louky trvale podmáčené a rašelinné	xxx	xxx	xxx	203	193
EAFRD - suché stepní trávníky a vřesoviště	xxx	xxx	xxx	9	17
EAFRD - ptačí lokality	xxx	xxx	xxx	289	288
EAFRD - pastviny	xxx	xxx	xxx	7745	8763
EAFRD - druhově bohaté pastviny	xxx	xxx	xxx	1511	1580

V následujících tabulkách (tabulka č. 12 – č. 17) je zobrazen seznam ekologicky hospodařících podniků v Jihočeském kraji a sleduje konkrétní charakteristiky jednotlivých ekofare, a to výši pobíraných dotací za rok 2009 a fondy, z nichž je částka čerpána, dále polohu farmy vzhledem k nadmořské výšce, celkovou výměru zemědělské půdy podniku, podíl trvale travních porostů a orné půdy z této výměry a zaměření živočišné produkce dané farmy. V Jihočeském kraji se velikost ekologicky hospodařících zemědělských podniků velmi různí, což je shodné s tvrzením **Moudrého (2009)**. Nachází se zde 37 podniků o výměře obhospodařované půdy do 100 ha, když tento počet ekofare obhospodařuje celkem

1729,57 ha zemědělské půdy, 26 podniků o rozloze 100-500 ha s celkovou výměrou obhospodařované plochy 5738,05 ha, 12 firem v rozmezí 500-1000 ha hospodařících celkem na 8204,90 ha a 9 podniků hospodařících na více než 1000 ha o celkové výměře 14619,60 ha. Celková výměra ekologicky obhospodařované půdy v jižních Čechách činí 30292,13 ha, průměrná velikost ekofarmy v Jihočeském kraji tedy činí přibližně 361 ha. Průměrná velikost ekofaremu tedy souhlasí s údajem průměrné velikosti ekofaremu pro Českou republiku, kdy **Willer H, Yussefi M. (2006)** uvádějí 300-700 ha a blíží se i k datům o průměrné velikosti ekologického podniku v ČR, když **Šarapatka a Urban (2006)** uvádějí 308 ha. Pouze 22 podniků hospodaří na orné půdě (celkem orné půdy 1635,69 ha). V živočišné výrobě je nejvíce zastoupen chov skotu (86%), přičemž chov skotu bez tržní produkce mléka z toho činí 74%, 6 ekofaremu nemá chov zvířat (7%), což se shoduje s názorem **Trunečka a kol. (2000)**, že v typické horské oblasti s převahou luk a pastvin již jsou a ještě budou značné plochy orné půdy zatravněny. Podniky tam jsou v podstatě zaměřeny na chov skotu (postupně BTPM), přičemž intenzita chovu bude záviset na produkci píče jak z luk a pastvin, tak i z porostů na orné půdě, dále na kvótách stavů krav BTPM a názorem **Moudrého (2009)**, který píše, že konverze na ekologický způsob hospodaření probíhá u většiny podniků formou úplného zatravnění ploch, odprodeje techniky a technologií a přechodu na chov skotu BTPM. Vzhledem k celkové výměře orné půdy v ekologickém zemědělství Jihočeského kraje je patrné, že ekologicky hospodařící podniky využívají více AEO na údržbu trvalých travních porostů, jednotlivá AEO jsou proto využívána nerovnoměrně a jejich míra je úměrná podílu zatravnění.

Tabulka č. 12 : Seznam ekologicky hospodařících podniků v Jihočeském kraji

Podnik č.	Dotace		nadm. v. [m n. m.]	Výměra půdy celkem [ha]	TTP [ha]	OP [ha]	Chovy zvířat
	2009 CZK						
	EAFRD	EZZF - přímé platby					
1	12 818 507,82	15 833 007,98	433	904,27	588,32	315,95	skot BTPM, ovce
2	15 898 003,93	10 917 207,12	776	1825,46	1822,8	0	skot BTPM
3	1 414 865,92	622 158,27	384	1825,46	1822,8	0	skot BTPM
4	295 693,36	319 404,28	541	112,09	109,82	0	skot
5	16 592 582,97	9 036 136,97	536	1598,57	1387,35	211,22	skot BTPM
6	986 965,13	788 661,47	384	112,0782	104,57	0	skot BTPM, koně, ovce
7	568 701,00	319 271,86	693	77,04	2,27	70,21	bez chovu
8	753 085,40	593 007,74	492	95,06	95,06	0	skot BTPM
9	3 154 088,47	2 026 444,06	728	420,29	420,13	0	skot BTPM
10	541 205,40	0,00	454	168,33	149,95	18,38	skot BTPM, ovce, kozy
11	5 225 912,50	3 398 616,46	730	871,9687	620,35	0	skot BTPM
12	11 281 509,09	6 378 349,47	570	1293,7789	1219,56	0	skot BTPM
13	11 312 847,17	8 082 655,04	730	1394,3	1394,3	0	koně, skot BTPM
14	3 762 893,74	2 942 375,73	492	610,8499	498,22	0	skot BTPM
15	347 486,29	239 797,67	765	51,59	51,59	0	skot BTPM, koně, ovce, kozy

Tabulka č. 13 : Seznam ekologicky hospodařících podniků v Jihočeském kraji

Podnik č.	Dotace		nadm. v. [m n. m.]	Výměra půdy celkem [ha]	TTP [ha]	OP [ha]	Chovy zvířat
	2009 CZK						
	EAFRD	EZZF - přímé platby					
16	836 424,27	526 807,51	693	92,91	92,91	0	skot BTPM, koně
17	412 795,78	274 826,96	384	82,6813	56,21	0	skot BTPM
18	1 663 666,92	4 652 410,06	384	3,8485	0	3,22	bez chovu
19	3 792 945,54	2 310 159,53	776	537,285	404,71	0	skot BTPM, koně
20	4 891 949,93	1 356 642,34	492	247,42	221,89	0	skot BTPM, koně
21	9 664 258,99	6 236 052,64	693	1106,28	1106,28	0	skot BTPM
22	74 163,34	57 780,57	522	14,7235	2,34	10,75	ovce
23	766 957,03	88 414,43	548	32,283	19,13	0,9	koně
24	1 218 658,05	479 455,92	523	98,6578	74,51	0	skot BTPM
25	514 411,24	325 735,07	413	61,94	49,9	12,04	skot BTPM
26	194 356,11	185 920,61	509	34,48	31,88	0	ovce, kozy, skot BTPM, koně
27	245 232,33	197 949,06	573	32,18	24,01	7,17	skot BTPM
28	1 346 187,58	928 546,35	536	142,63	142,63	0	skot BTPM, koně
29	859 517,63	600 132,70	384	102,59	98,22	0	skot BTPM
30	325 870,07	168 396,38	550	30,9873	30,75	0	skot BTPM, ryby

Tabulka č. 14 : Seznam ekologicky hospodařících podniků v Jihočeském kraji

Podnik č.	Dotace		nadm. v. [m n. m.]	Výměra půdy celkem [ha]	TTP [ha]	OP [ha]	Chovy zvířat
	2009 CZK						
	EAFRD	EZZF - přímé platby					
31	1 203 067,35	978 393,40	693	236,4433	151	0	skot BTPM, ovce
32	416 141,81	184 112,11	480	41,71	41,71	0	skot BTPM, koně
33	0	80 557,32	483	12,56	12,47	0	koně
34	3 742 144,57	2 673 407,78	661	422,04	421,31	0	skot BTPM
35	92 055,75	99 983,72	394	22,2	10,25	10,51	skot BTPM
36	1 934 659,15	1 190 429,64	765	230,7798	206,98	0	prasata, skot BTPM, koně, ovce
37	1 190 429,64	1 175 227,41	492	308,352	244,34	0	skot BTPM
38	1 099 605,91	741 989,10	623	145,1695	139,58	2,11	skot BTPM
39	3 528 554,16	1 099 605,91	384	514,9953	399,83	0	skot BTPM
40	763 814,98	411 047,12	394	86,21	86,21	0	skot BTPM
41	3 223 476,87	1 098 218,97	384	212,2463	186,09	0	skot BTPM
42	206 913,51	111 964,36	509	23,72	23,72	0	koně, ovce
43	327 429,60	120 761,72	439	24,36	22,86	0	skot BTPM
44	10 657 948,96	8 391 679,20	623	1233,11	1205,79	0	skot BTPM, kozy
45	779 331,98	540 405,52	493	89,28	70,35	18,68	skot BTPM, ovce, koně

Tabulka č. 15 : Seznam ekologicky hospodařících podniků v Jihočeském kraji

Podnik č.	Dotace		nadm. v. [m n. m.]	Výměra půdy celkem [ha]	TTP [ha]	OP [ha]	Chovy zvířat
	2009 CZK						
	EAFRD	EZZF - přímé platby					
46	11 048 965,47	7 827 464,88	550	2126,904	1437,67	0	skot BTPM, koně
47	3 068 792,31	1 359 213,94	425	185,48	185,16	0	skot BTPM
48	5 382 914,76	4 065 234,30	623	579,96	579,96	0	skot
49	1 627 369,13	1 220 708,94	523	172,53	172,53	0	skot BTPM
50	216 145,14	141 771,74	523	22,34	21,64	0	skot BTPM, koně
51	219 201,62	138 606,04	489	24,4998	22,73	0	skot BTPM, koně
52	5 661 535,75	3 705 464,32	492	743,0369	661,69	0	skot BTPM, koně
53	958 935,79	675 228,77	492	134,9776	126,61	0	skot BTPM
54	1 476 170,38	924 754,19	492	170,1962	161,92	0	skot BTPM
55	322 840,04	322 840,04	523	33,17	32,17	0	skot BTPM, koně, ovce
56	321 249,27	179 155,90	384	29,5856	28,83	0	skot BTPM
57	58 293 494,36	33 835 916,57	776	973,3773	962,44	0	koně, skot BTPM
58	5 801 404,73	3 451 555,51	592	610,28	610,28	0	skot BTPM
59	574 932,64	464 340,46	540	76,8826	71,01	0	skot BTPM
60	900 234,94	711 297,41	540	129,6206	115,82	0	skot BTPM

Tabulka č. 16 : Seznam ekologicky hospodařících podniků v Jihočeském kraji

Podnik č.	Dotace		nadm. v. [m n. m.]	Výměra půdy celkem [ha]	TTP [ha]	OP [ha]	Chovy zvířat
	2009 CZK						
	EAFRD	EZZF - přímé platby					
61	36 000,76	23 844,79	540	5,69	5,69	0	skot BTM
62	7 254 318,13	5 402 967,41	653	669,75	669,75	0	skot
63	3 233 219,06	3 241 265,15	623	552,02	495,52	56,5	skot, ovce
64	18 065 203,61	11 255 596,96	681	2215,74	1702,49	513,25	skot
65	122 063,54	255 635,34	681	40,84	23,37	17,47	skot
66	540 791,93	327 266,19	522	51,73	51,73	0	skot
67	2 098 455,51	1 193 642,77	489	203,00	188	15	skot
68	5 142 915,62	4 262 939,50	693	637,11	637,11	0	skot
69	396 779,20	284 577,02	681	64,47	64,47	0	skot
70	645 573,41	394 794,95	515	70,95	70,95	0	koně, ovce, kozy
71	4 234 858,30	2 509 967,93	384	492,66	168,97	315,72	skot
72	1 735 051,08	971 643,76	550	190,33	181,06	7,54	skot, ovce,
73	515 785,87	230 860,61	489	40,80	40,8	0	skot
74	920 746,13	546 718,54	541	96,09	95,74	0,35	skot, ovce, kozy,
75	91 098,97	17 965,39	425	4,07	0	0	bez chovu zvířat

Tabulka č. 17 : Seznam ekologicky hospodařících podniků v Jihočeském kraji

Podnik č.	Dotace		nadm. v. [m n. m.]	Výměra půdy celkem [ha]	TTP [ha]	OP [ha]	Chovy zvířat
	2009 CZK						
	EAFRD	EZZF - přímé platby					
76	1 280 323,87	987 577,72	489	170,33	170,33	0	bez chovu zvířat
77	3 149 406,92	2 309 910,65	410	355,40	335,34	20,06	skot
78	1 396 415,56	401 704,35	384	81,68	80,79	0,89	skot
79	444 784,02	336 166,79	439	52,86	49,99	2,87	bez chovu zvířat
80	1 187 052,35	540 572,81	439	108,79	108,79	0	ovce
81	4 465 534,12	2 314 296,92	433	434,37	431,37	0	skot
82	10 105,11	66 264,21	489	8,54	3,64	4,9	skot
83	1 178 337,81	425 032,31	384	129,91	89,08	0	bez chovu zvířat
84	106 202,47	93 648,46	541	16,95	16,95	0	ovce

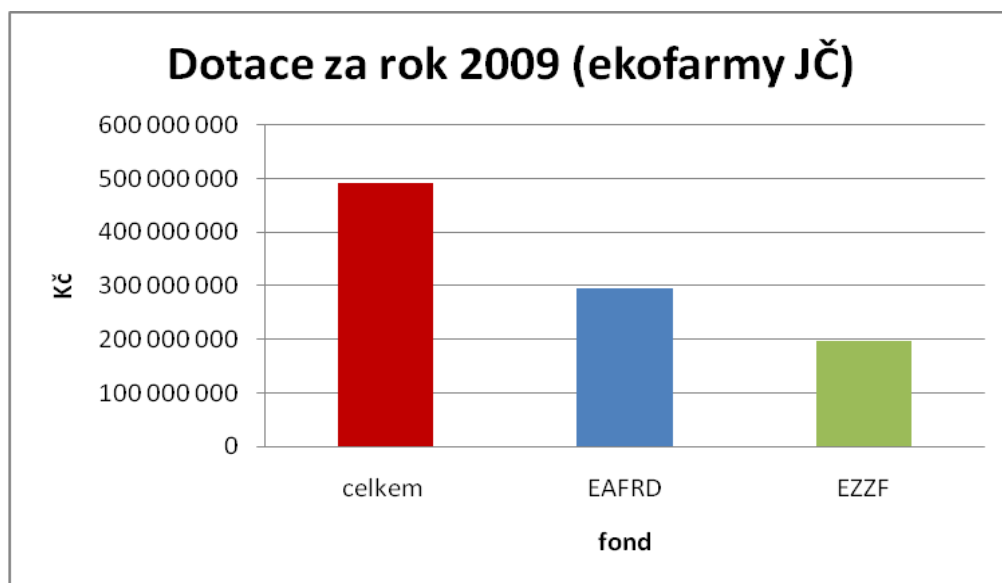
Graf č. 11 ukazuje podíl trvalých travních porostů a orné půdy na celkové výměře ekologicky hospodařících podniků v oblasti Jihočeského kraje. Konverze na ekologický způsob hospodaření probíhá u většiny podniků formou úplného zatravnění ploch, odprodeje techniky a technologií a přechodu na chov skotu bez tržní produkce mléka. Na ornou půdu v ekologickém zemědělství jižních Čech připadá tedy pouze 6% výměry, na trvale travních porostech se hospodaří na 88% výměry zemědělské půdy s ekologickým systémem hospodaření, to se mírně liší se strukturou půdního fondu v ekologickém zemědělství pro Českou republiku podle **Moudrého a kol. (2007)**, kde je uveden podíl OP 8,4 % a TTP 82,2%. Zatravnění v ČR je cca 24%, přičemž s nadmořskou výškou vzrůstá procento trvale travních ploch a zatravněování, a to bez ohledu na systém hospodaření.

Graf č. 11 : Podíl TTP a OP na celkové výměře ekologicky hospodařících podniků v Jihočeském kraji

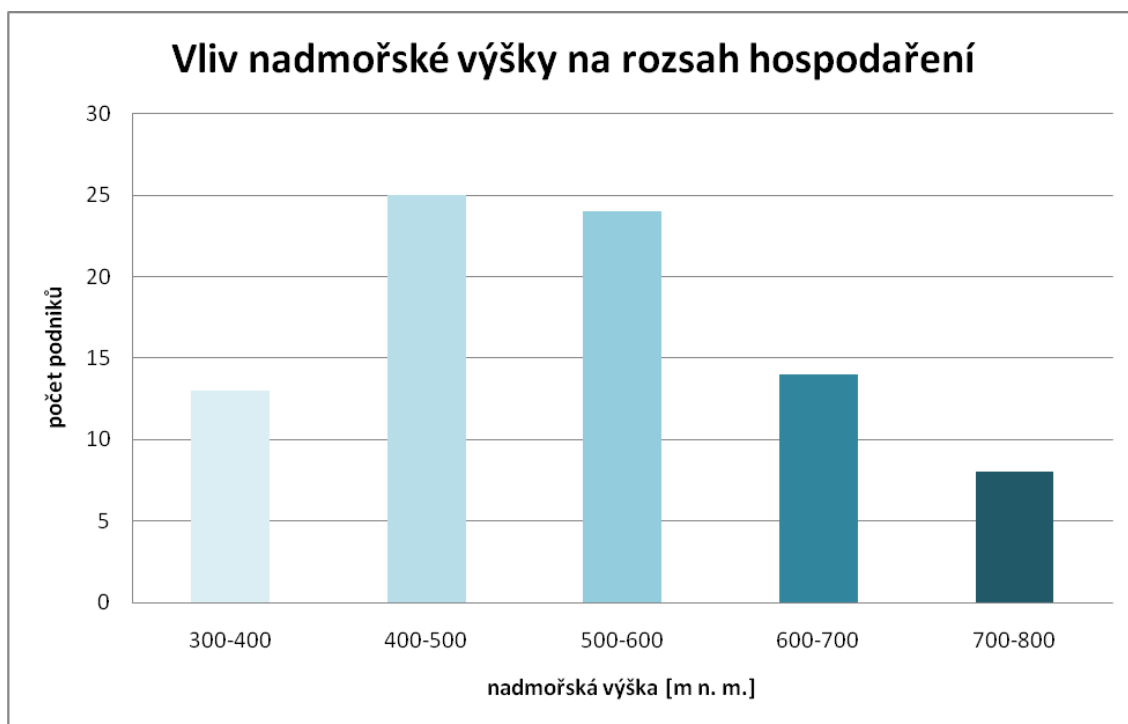
Z grafu č. 12 je patrný podíl vyplacených dotací do ekofarem hospodařících v jižních Čechách za rok 2009, když celkem bylo za tento rok vyplaceno 491.255.048,- Kč, z toho přes Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD) bylo čerpáno 295.052.527,- Kč (60%) a částka Kč 196.202.521 (40%) byla financována z Evropského zemědělského záručního fondu (EZZF).

Graf č. 12 : Podíl dotací z jednotlivých fondů za rok 2009 do ekofarem Jihočeského kraje

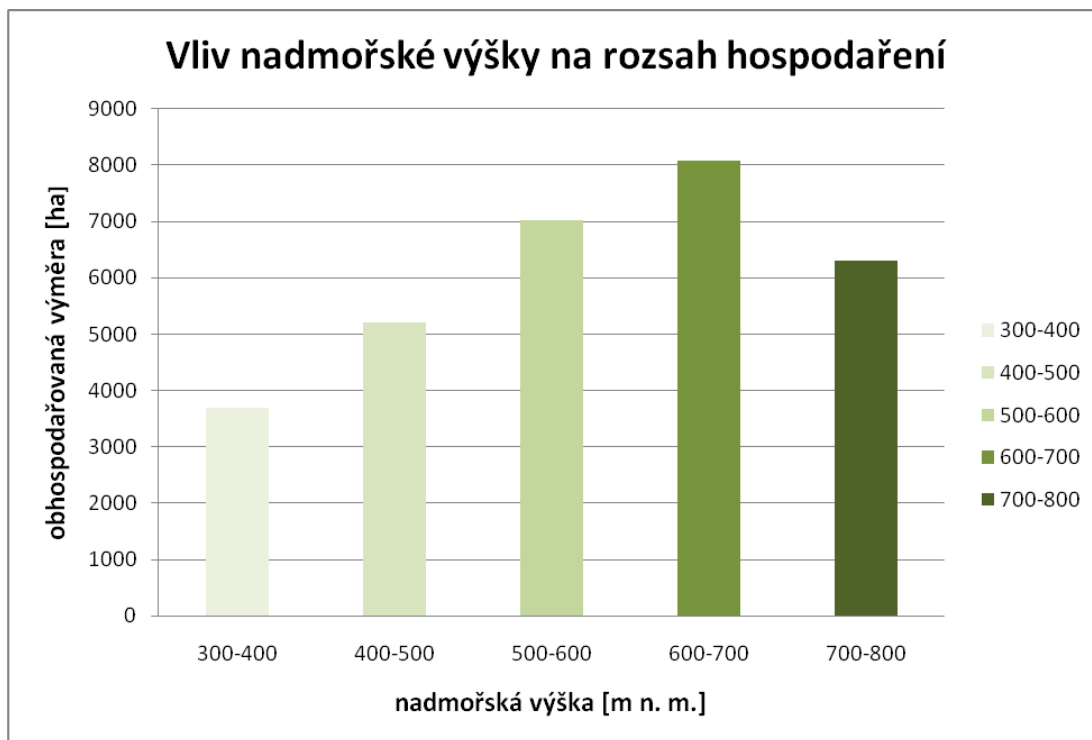

Grafy č. 13 a č. 14 sledují vliv nadmořské výšky na rozsah hospodaření v ekologickém zemědělství. Graf č. 13 sleduje závislost počtu podniků na nadmořské výšce, č. 14 naproti tomu závislost výměry obhospodařovaných pozemků na nadmořské výšce. Je zde znázorněno, že počet ekologicky hospodařících podniků a plocha ekologicky obhospodařované půdy s nadmořskou výškou roste, což se shoduje s tvrzením **Moudrého (2009)** z přednášky Struktura hospodaření v marginálních oblastech České republiky a predikce očekávaného vývoje. Graf č. 13 ukazuje, že nejvyšší počet ekologicky hospodařících podniků (25 podniků) se nachází v nadmořské výšce 400-500 m n. m., obhospodařují však pouze celkovou výměru 5200 ha, oproti tomu je největší půdní výměra, a to 8072 ha obhospodařována podniky, které leží v nadmořské výšce 600-700 m n. m., jejichž počet je 14.

Graf č. 13 : Vliv nadmořské výšky na rozsah hospodaření v EZ

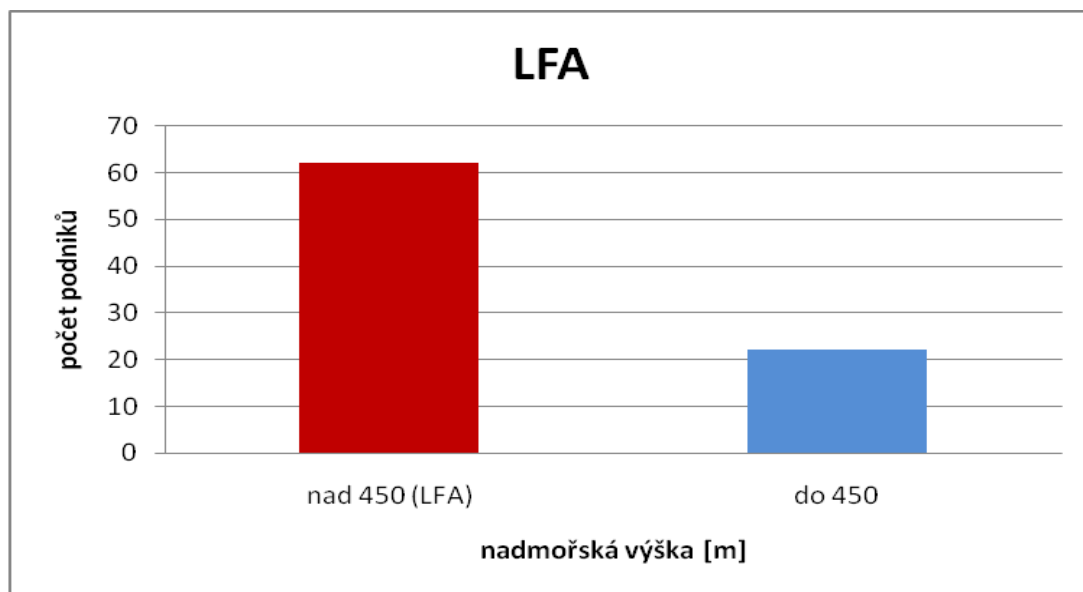

Graf č. 14 : Vliv nadmořské výšky na rozsah hospodaření v EZ

Graf č. 15 pak ukazuje, počet podniků v ekologickém zemědělství Jihočeského kraje hospodařících v oblasti LFA, kdy počet podniků v LFA horské oblasti (nad 450 m n. m.) je 62, což je 74% farem.

Graf č. 15: Počet EZ podniků hospodařících v LFA oblasti

7. Závěr

Z výsledků jednotlivých hodnocení shrnutých do tabulek (č. 7-17) a grafů (č. 1-15) vyplývá, že podíl agroenvironmentálních programů na celkově vyplácených dotacích v Jihočeském kraji je 20 %, kdy převážná část z toho (86%) je čerpána z HRDP. Jednotlivá agroenvironmentální opatření jsou využívána nerovnoměrně, ošetřování TTP je využíváno z 67%. Míra využívání AEO je tedy vyšší při vyšším podílu zatravnění a vzhledem k tomu, že s rostoucí nadmořskou výškou u zemědělských podniků roste i podíl zatravnění, roste využívání AEO s nadmořskou výškou. S ohledem na to, že u ekologických podniků v Jihočeském kraji jsou TTP zastoupeny 88% výměry oproti 6% výměry orné půdy a vzhledem k struktuře využívání AEO je prokazatelné i to, že míra využívání těchto opatření je vyšší u ekologického způsobu hospodaření oproti konvenčnímu. Další vývoj využívání agroenvironmentálních programů bude záviset na dalším nastavení dotačních titulů. Jako rezerva se jeví nízké využívání AEO na orné půdě, proto by mělo docházet v ekologickém zemědělství ke zvýšení hospodaření na orné půdě a měl by být kladen větší důraz na variabilitu aktivit zemědělců.

8. Použitá literatura

1. Hänni, F. a kol, 1998: Vernetzes Denken in modernen Pflanzenschutz, Schweiz, Landw. Fo 27 (1), 114 s.
2. Hnutí DUHA, 2004: Ekologické dopady Společné zemědělské politiky a vstupu do EU v českém zemědělství, Hnutí DUHA, Brno, 87 s., ISBN 80-86834-07-7
3. Hoffman-Loriz J., 2007: Rural Development Policy, Directorate General Agriculture and Rural Development, powerpointová prezentace, 11 October – „Open Days 2007“, Brusel
4. Jakobe, P., Machálek, E., Morawetz, J., Pazdera, J., Pěluha, M., 2008: České zemědělství v podmínkách reformy SZP EU a nástroje k její realizaci: přímé platby a cross-compliance, zvyšování konkurenceschopnosti (Program rozvoje venkova, VaV), IREAS, Institut pro strukturální politiku, o. p. s., Praha, 84 s., ISBN 978-80-86684-52-9
5. Jongepierová, I. a kol., 2004: Agroenvironmentální programy na květnatých podhorských loukách. Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty, o.p.s. Veselí nad Moravou, 22 s.
6. Kludys, M., 2004: Agroenvironmentální programy na mokřích a podmáčených loukách, Český svaz ochránců přírody Vlašim, 23 s.
7. Komberec, S., Homola, V., Knobová, A., 1993: Ekologické zemědělství pro chráněná území, Institut výchovy a vzdělávání ministerstva zemědělství ČR, Praha, 50 s., ISBN 80-7105-034-2
8. Kováč, K., Sabo, P., a kol., 2001: Agroenvironmentálny program pre Slovensko, Občianské združenie Živá planéta AVALON, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Nitra, 100 s., ISBN 80-7137-897-6
9. Kováč, K. a kol., 2008: Udržateľné a multifunkčné poľnohospodárstvo, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Nitra, 185 s., ISBN: 978-80-552-0110-8
10. Konvalina P., a kol., 2007: Právní normy a dotace v ekologickém zemědělství, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, České Budějovice, 39 s., ISBN 978-80-7394-014-0

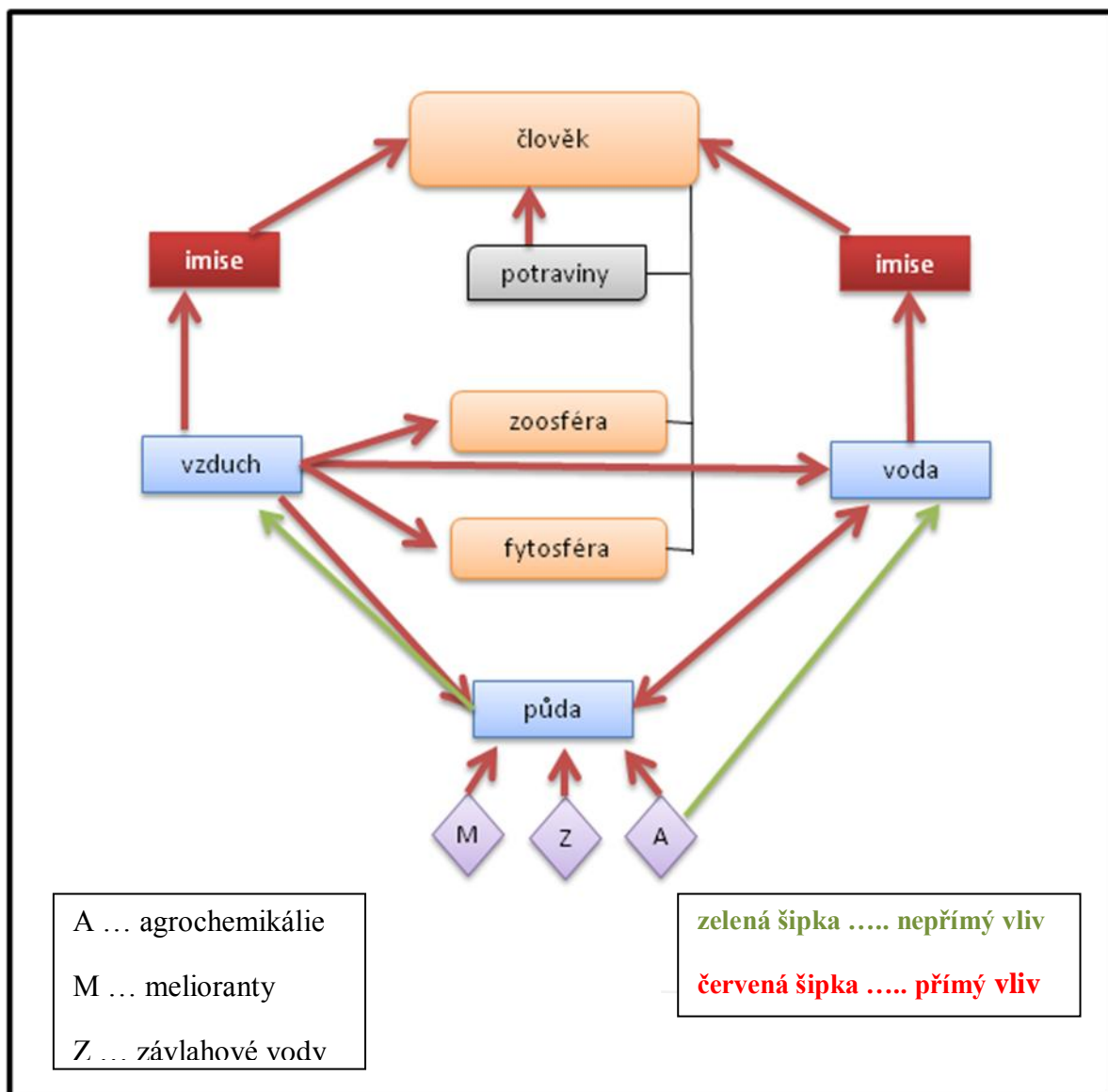
11. Macák, M., 2006: Agroenvironmentálne indikátory hodnotenia udržiteľnosti poľnohospodárstva, Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Nitra, 119 s., ISBN: 80-8069-651-9
12. Ministerstvo zemědělství, 2008: Agroenvironmentální opatření, Ošetřování travních porostů, Ministerstvo zemědělství, Praha, 12 s., ISBN 978-80-7084-722-0, dostupné z http://www.oaksumperk.cz/upload/brozura_enviro_final.pdf
13. Ministerstvo zemědělství, 2009: Metodika k provádění nařízení vlády č. 75/2007 Sb., o podmínkách poskytování plateb za přírodní znevýhodnění v horských oblastech, oblastech s jinými znevýhodněními a v oblastech Natura 2000 na zemědělské půdě ve znění nařízení vlády č. 113/2008 Sb., Ministerstvo zemědělství, Praha, 12 s., ISBN: 978-80-7084-781-7
14. Ministerstvo zemědělství, 2009: Metodika k provádění nařízení vlády č. 75/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření, ve znění nařízení vlády č. 114/2008 Sb. a nařízení vlády č. 45/2009 Sb., Ministerstvo zemědělství, Praha, 72 s., ISBN: 978-80-7084-787-9
15. Moudrý, J. a kol., 2007: Ekologické zemědělství, JČU v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, České Budějovice, 219 s., ISBN 978-80-7394-046-1
16. Moudrý, J., 2009: Hospodaření v LFA, přednáška z předmětu PUSH, Zemědělská fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice
17. Moudrý, J., 2009: Struktura hospodaření v marginálních oblastech České republiky a predikce očekávaného vývoje, přednáška z předmětu PUSH, Zemědělská fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice
18. Penk, J., 2001: Mimoprodukční funkce zemědělství a ochrana krajiny. Institut výchovy a vzdělávání Mze, Praha, 64 s., ISBN 80-7105-224-8
19. Pělucha M. a kol., 2006: Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU, IREAS, Institut pro strukturální politiku o. p. s., Praha, 162 s., ISBN: 80-86684-42-3
20. Pouzar, V., 2009: Způsoby, organizace a náklady na údržbu trvalých travních porostů v oblasti s vyšší svažitostí, JČU v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, České Budějovice, 112 s.

21. Pražan, J., 1999: Programy na ochranu a obnovu životního prostředí v zemědělství (Agroenvironmentální programy), Nadační fond ekologického zemědělství, Praha, 30 s.
22. Sabo, P., Šubová, D., Kováč K., a kol., 1999: Agroenvironmentálne programy pre Slovensko, Občianske združenie Živá planéta, Piešťany, 44 s., ISBN: 80-85740-04-4
23. Scharf, R., Slánská, H., Tóthová, L., 2007: Agroenvironmentální opatření České republiky 2007-2013, Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Agenturou přírody a krajiny ČR a Ministerstvem zemědělství, Praha, 28 s.
24. Stejskal, R., dostupný z <http://www.nppodyji.cz/suche-travniky>, 29-11-2009
25. Střelec, M., Konvalinková, P., Filipová, M., Cehláriková, P., 2004: Agroenvironmentální programy České republiky, Programy na ochranu a obnovu životního prostředí v zemědělství, Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem zemědělství, PRO-BIO Svazem ekologických zemědělců Správou Chráněných krajinných oblastí ČR a Daphne ČR, Praha, 24 s., ISBN 80-7212-272-X
26. SZIF, 2009: Příručka pro žadatele 2009, Jednotná Žádost, Žádost o zařazení AEO, Žádost o změnu zařazení AEO, 127 s.
27. Šarapatka, B., Niggli, U., a kol., 2008: Zemědělství a krajina, Cesty k vzájemnému souladu, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 271 s., ISBN 978-80-244-1885-8
28. Šarapatka, B., Urban, J., a kol., 2006: Ekologické zemědělství v praxi, PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, Šumperk, 502 s., ISBN: 978-80-903583-0-0
29. Šarapatka, B., Zídek T., 2005: Šetrné formy zemědělského hospodaření v krajině a agroenvironmentální programy, Ministerstvo zemědělství České republiky, Praha, 34 s., ISBN: 80-7084-493-0
30. Šivrová, E., 1991: Zemědělská ekonomika a politika ve vztahu k životnímu prostředí, Ústav vědeckotechnických informací pro zemědělství, Praha, 52 s., ISSN 0862-3562

31. Truneček a kol., 2000: Charakteristika vývojových alternativ pro typicky horské oblasti [online], [cit 24-04-2010], Dostupný z http://home.zf.jcu.cz/~moudry/multif_zemedelstvi/frvs_pdf/9_fcezem.pdf
32. Váchal, J., Moudrý, J., 2002: Projektování trvale udržitelných systémů hospodaření, Jihočeská univerzita Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, 238 s., ISBN 80-7040-536-8
33. Willer, H., Yussefi, M., 2006: The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends, IFOAM&FiBL, 211 s.
34. Zákon č.17/1992 Sb. o životním prostředí
35. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Přílohy:

Příloha č. 1: Schéma kontaminace životního prostředí a potravinového řetězce
(Váchal, Moudrý, 2002)

Příloha č. 2: Schéma vybraných dotačních programů (Šarapatka, 2008)

Příloha č. 3: Kombinovatelnost agroenvironmentálních titulů na jednom dílu půdního bloku (Scharf a kol., 2007)

	A1	A2.1	A2.2	A2.3	B.1	B.2	B.3	B.4	B.5	B.6	B.7	B.8	B.9	C1	C2	C3
A1		N	N	N	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
A2.1	N		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
A2.2	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
A2.3	N	N	N		N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	A	A
B.1	A	N	N	N		N	N	A	N	N	N	N	A	N	N	N
B.2	A	N	N	N	N		N	A	N	N	N	N	A	N	N	N
B.3	A	N	N	N	N	N		A	N	N	N	N	A	N	N	N
B.4	A	N	N	N	A	A	A		A	A	A	A	N	N	N	N
B.5	A	N	N	N	N	N	N	A		N	N	N	N	N	N	N
B.6	A	N	N	N	N	N	N	A	N		N	N	N	N	N	N
B.7	A	N	N	N	N	N	N	A	N	N		N	A	N	N	N
B.8	A	N	N	N	N	N	N	A	N	N	N		A	N	N	N
B.9	A	N	N	N	A	A	A	N	N	N	A	A		N	N	N
C1	A	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N		N	N
C2	A	N	N	A	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N		N
C3	A	N	N	A	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	A	

Vysvětlivky:

A - kombinace na jednom dílu půdního bloku je možná, N - vyloučena

A.1 - Ekologické zemědělství

A.2.1 - Integrovaná produkce ovoce

A.2.2 - Integrovaná produkce révy vinné

A.2.3 - Integrovaná produkce zeleniny

B.1 - Louky základní management

B.2 - Mezofilní a vlhkomilné louky

B.3 - Horské a suchomilné louky

B.4 - Podmáčené a rašelinné louky

B.5 - Ptačí lokality na TP - hnízdiště bahňáků

B.6 - Ptačí lokality na TP - hnízdiště chřástala polního

B.7 - Pastviny základní management

B.8 - Druhově bohaté pastviny

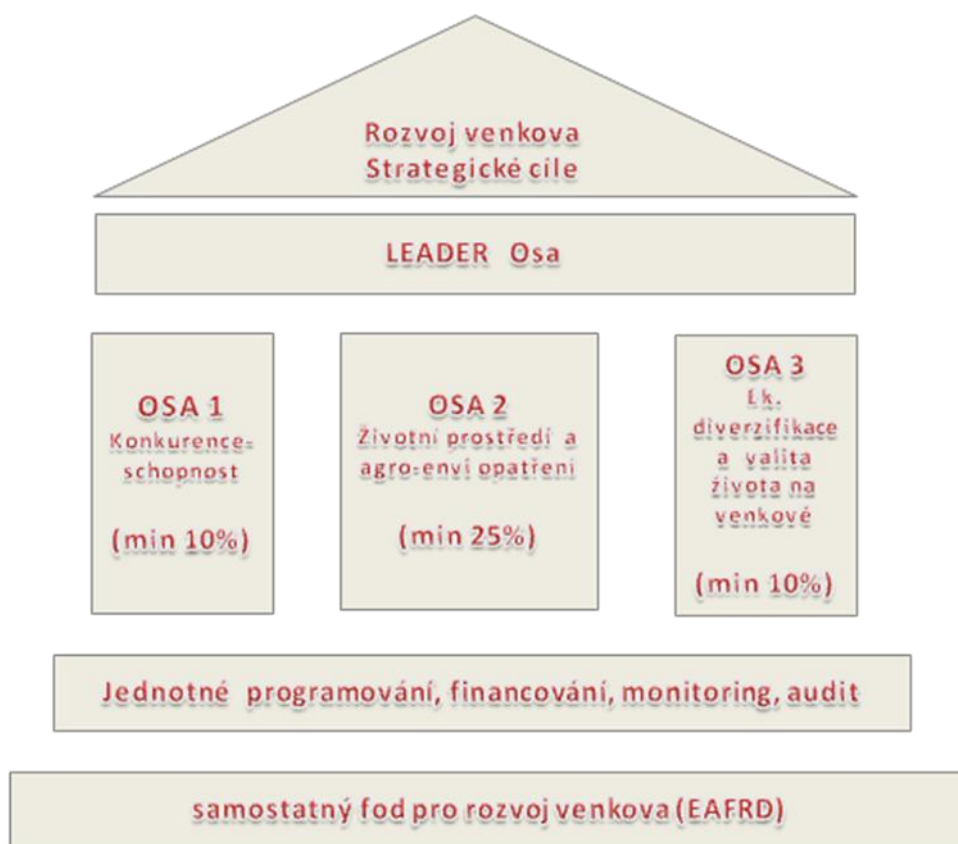
B.9 - Suché stepní trávníky a vřesoviště

C1 - Zatravňování orné půdy

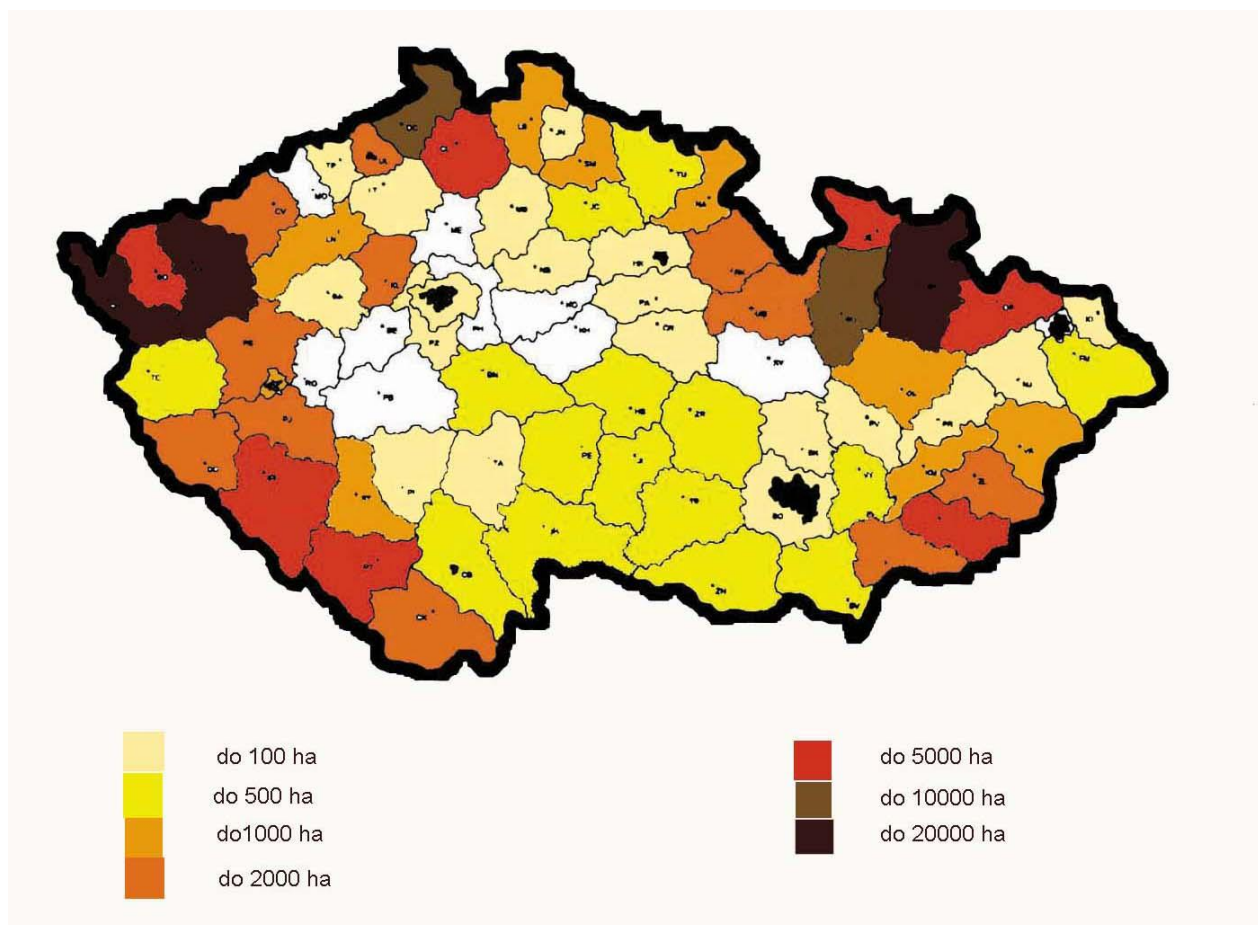
C2 - Pěstování meziplodin

C3 - Biopásy

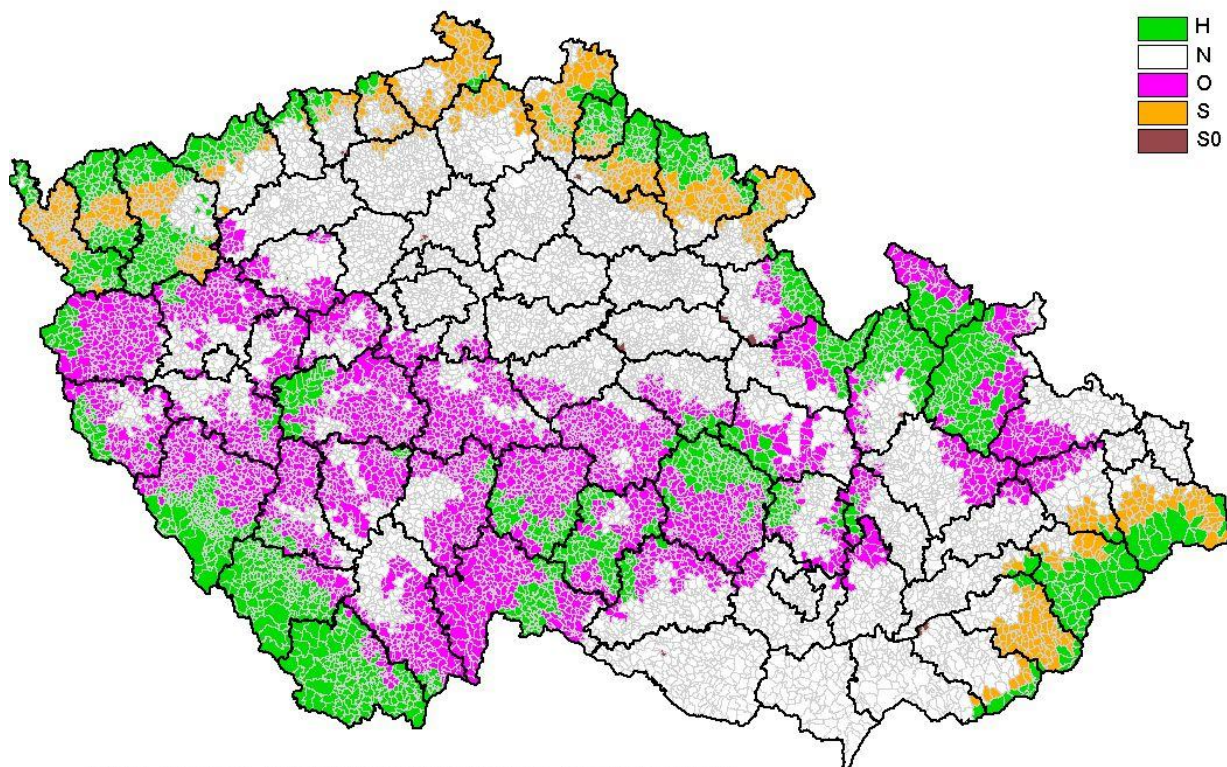
Příloha č. 4 : Architektura politiky rozvoje venkova v rámci EAFRD (2007-2013)
(Hoffman-Loriz, 2007)

Příloha č. 5 : Výměra ekologického hospodaření v ČR (Moudrý, 2009)

Příloha č. 6: Oblasti LFA v ČR (Moudrý, 2009)

Návrh LFA oblastí - po revizi 21.3.2003 s vyznačením katastrálních území